repubblika

A CIVIL SOCIETY MOVEMENT

RIFORMA GĦALL-PARLAMENT TA' MALTA

14 TA' JANNAR 2021

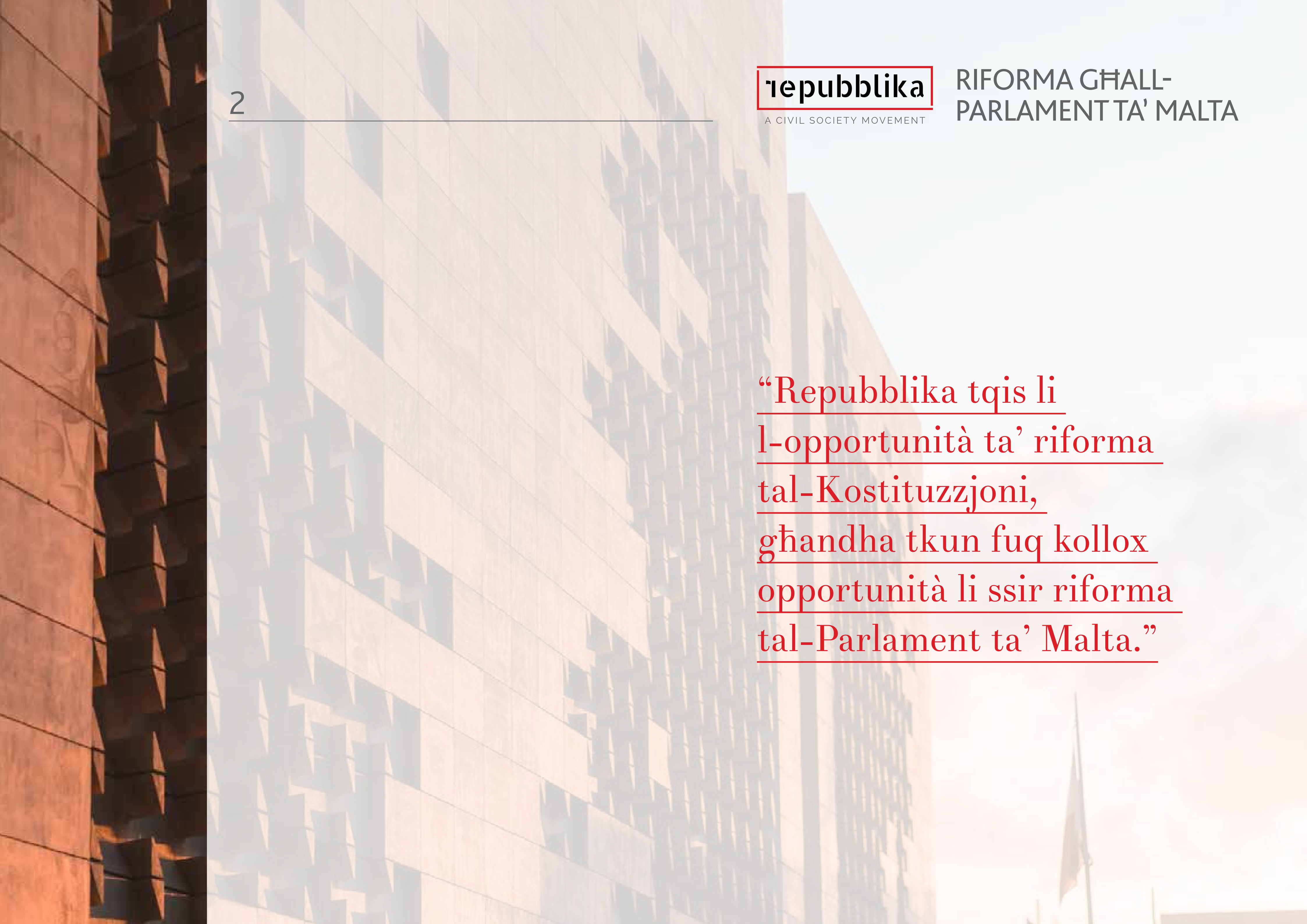

"Repubbblika tqis li l-opportunità ta' riforma tal-Kostituzzjoni, għandha tkun fuq kollox opportunità li ssir riforma tal-Parlament ta' Malta."

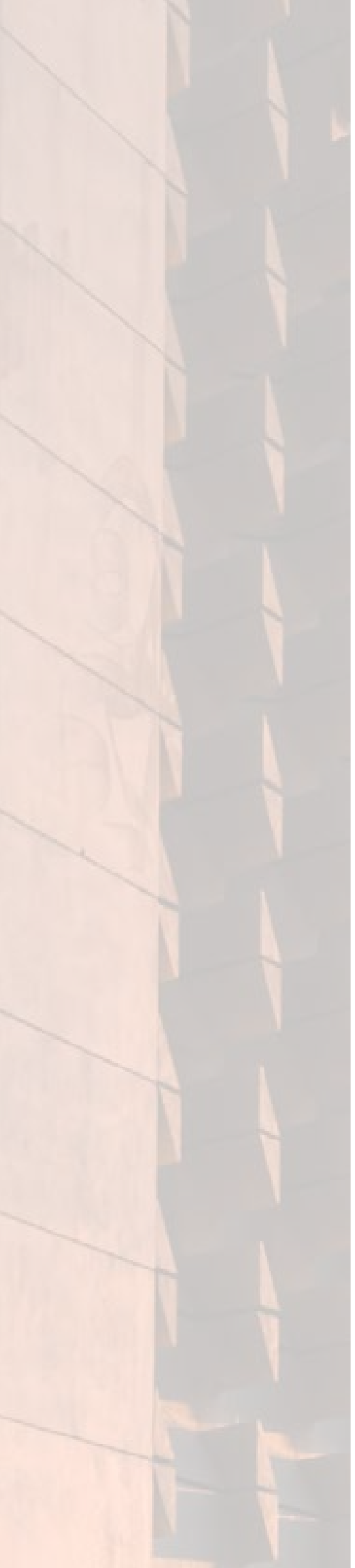

Werrej

Introduzzjoni	4
Mitt Sena tal-Parlament	6
Westminster iffriżat	7
Polarizzazzjoni	7
Riżultati Perversi	7
1990: Proposti ta' riforma abbandunati	9
Nuqqas ta' kunsens għar-riforma	10
Demokrazija lokali u reġjonali	10
Il-Kumitati Parlamentari	11
Sħubija fl-UE	12
Fejn ninsabu llum	13
Għaliex neħtieġu Parlament?	14
L-intenzjoni tal-leġiżlatur	15
Kontabiltà bil-maqlub	15
Għażla indiretta tal-amministraturi	16
Kariżma tal-mexxejja	16
'Ġrieden mill-ġobon'	17
Trażżin eżekuttiv	17
It-tfittix għal soluzzjonijiet	18
Il-proposti tagħna mhumiex l-unika formula possibbli	20
Għanijiet politiċi	21
'Ir-Re fil-Parlament'	22
Separation of Powers	24
Separazzjoni tas-Setgħat	27
Daqs	30
It-tul tal-mandat	30
Partiti politiċi	31
Affarijiet li ma nipproponux li jinbidlz	33
Kwistjonijiet oħra	33

POST - CARD

ADDRESS ONLY

Maltin u Nies tal Belt,

Strickland hassrilcom il Costituzioni li chelcom u imbghad nahhilcom.

Ugo Mifsud u il patriotti shabu hadmu ma Sciberras biex igibuilcom; u gibulcom uahda ahjar min ta kabel.

Ivvotau ghal Candidati tal Partit Popolari colla, scont il preferenza li taidilcom kalbcom.

L-irvellijiet tas-Sette Giugno kienu avveniment importanti fit-triq lejn il-Parlament Malti seklu ilu.
Din il-kartolina ta' propaganda elettorali tafferma sehem Ugo Mifsud fl-avvenimenti ta' dak iż-żmien.
Ritratt: Kollezzjoni Giovanni Bonello.

Din is-sena hi l-mitt waħda fil-ħajja tal-Parlament Malti. Repubblika tqis li din hija opportunità tajba biex nagħtu ħarsa kritika lejn il-Parlament tagħna u biex naħsbu dwar modi kif nistgħu nsaħħuh biex inġeddu l-effettività tiegħu għad-demokrazija ta' żminijietna.

Il-Parlament spiss huwa deskritt bħala 'l-ogħla istituzzjoni tal-pajjiż'. Dan mhux il-każ, u forsi m'għandux ikun waħdu fuq nett. Formalment, il-funzjoni tal-Parlament hija li jagħmel il-liġijiet. Fil-prattika, jaqdi wkoll il-funzjonijiet anċillari ta' skrutinju tal-ħidma tal-gvern, forum għal dibattitu politiku u rikors għal nuqqasijiet amministrattivi. Iżda dawn l-attivitajiet kollha huma sekondarji għall-fatt li l-Parlament huwa għodda li permezz tagħha l-Eżekuttiv jeżerċita awtorità politika: għodda ta' influwenza li juża l-gvern u din il-funzjoni informali, kważi kontrointuwittiva, tiżboq lill-oħrajn kollha.

Teoretikament, demokrazija li tiffunzjona għandha tfittex li tiddistingwi l-Eżekuttiv mil-Leġiżlattiv u mill-Ġudikatura. Il-liġijiet m'għandhomx jinkitbu minn dawk li japplikawhom. U dawk li jiġġudikaw ksur tal-liġi m'għandhom jiġu minn ebda waħda miż-żewġ fergħat l-oħra tal-Istat. Naturalment, it-tliet oqsma mhumiex kasti separati. Id-disinji kostituzzjonali għandhom ifittxu li jsibu l-bilanċ ġust bejn it-tliet oqsma b'tali mod li waħda ma tiddomina fuq it-tnejn l-oħra, dan jista' jwassal għall-opportunità ta' abbuż, l-erożjoni tas-saltna tad-dritt u l-falliment eventwali tad-demokrazija.

L-Eżekuttiv f'Malta ta' spiss iżomm għajnejh fuq il-Parlament b'tali mod li r-rieda tal-awtorità eżekuttiva u d-deċiżjonijiet adottati mill-Parlament ma jingħarfux minn xulxin.

Dan jirriżulta parzjalment mill-fatt li abbażi tal-mudell Westminster, l-ogħla livell tal-gvern irid jiġi reklutat minn fost id-Deputati mill-partit politiku li se jappoġġa lill-gvern fil-Parlament. Parzjalment dan jirriżulta mill-fatt li minkejja s-sistema elettorali, il-kultura politika ta' Malta, mill-1966, dejjem tmexxiet minn partit politiku wieħed b'maġġoranza Parlamentari ċara u mandat biex jiggverna waħdu.

Ġej ukoll mill-fatt li f'dawn l-aħħar snin l-Eżekuttiv effettivament sab modi kif jirrekluta l-Membri kollha tal-Parlament eletti fuq il-lista tal-partit tiegħu għal xi rwol fi ħdan il-gvern u b'hekk l-interessi tal-gvern u l-interessi tal-maġġoranza Parlamentari huma wieħed u indiviżibbli.

Dan kien possibbli minħabba li d-difetti prattiċi tas-sistema Parlamentari tagħna ġew sfruttati mill-gvern għall-vantaġġ tiegħu. Konsegwentement, il-funzjoni ta' sorveljanza politika fuq l-amministrazzjoni minn rappreżentanti eletti mill-poplu ġiet imrażżna kważi kompletament.

Il-Kummissjoni ta' Venezja tkellmet fit-tul dwar dawn il-kwistjonijiet fir-rapport tagħha tal-2018, iżda r-rakkomandazzjonijiet tagħha s'issa ġew injorati. Ir-rapport finali dwar is-segwitu għar-Riżoluzzjoni tal-Assemblea Parlamentari tal-Kunsill tal-Ewropa 2293 (2019) magħmul minn Pieter Omtzigt lill-Kumitat għall-Affarijiet Legali u d-Drittijiet tal-Bniedem tal-Kunsill jilmenta li 'sfortunatament … bosta rakkomandazzjonijiet importanti tal-Kummissjoni ta' Venezja jibqgħu pendenti … Ċerti rakkomandazzjonijiet mill-opinjoni tal-Kummissjoni ta' Venezja tal-2018 mhumiex indirizzati f'liġijiet reċenti jew abbozzi pendenti, inkluż … it-tisħiħ tal-Parlament u s-sorveljanza parlamentari'.

Huwa kemxejn ironiku li għalkemm il-Parlament huwa l-istituzzjoni governattiva magħżula mill-elettorat, inqas rispondenti Maltin fi stħarriġ tal-Ewrobarometru (44 % fl-2019) jafdaw din l-istituzzjoni milli dawk li wieġbu li jafdaw lill-gvern li tissorvelja (51 %).

Fuq: Seduta Parlamentari ċ1948. Il-Ministru tal-Finanzi Arturo Colombo (MLP) qed jindirizza 'l-Kamra. Fuq ix-xellug tiegħu, il-Prim Ministru Pawlu Boffa u aktar lejn ix-xellug Dom Mintoff li wara serva bħala PM fl-1955-1958 u fl-1971-1983. Faċċata l-Kap tal-Oppożizzjoni Nerik Mizzi li serva bħala PM fl-1950.

Taħt: Sir Anthony Mamo jieħu l-ġurament tal-ħatra bħala l-ewwel President meta twaqqfet ir-Repubblika fit-13 ta' Diċembru 1974. Kien l-uniku President li qatt ma kien involut f'politika tal-partiti u wieħed minn tnejn li qatt ma kien Deputat.

Mitt sena tal-Parlament

Dan li ġej huwa l-kummentarju u l-analiżi tagħna li ffurmaw ir-rakkomandazzjonijiet tagħna f'dan id-dokument u li jistgħu jipprovdu aktar sfond għad-diskussjoni. Din l-ewwel taqsima ta' dan id-dokument hija forma ta' analiżi SWOT tal-Parlament tagħna; ħarsa lejn x'għandu jkun il-Parlament u kif, fil-fehma tagħna, l-istituzzjoni ma tilħaqx il-potenzjal sħiħ tagħha. L-analiżi tieħu l-forma ta' analiżi kronoloġika tal-iżviluppi ewlenin sa mill-fondazzjoni tal-Parlament tagħna, segwita minn valutazzjoni kritika ta' dak il-wirt.

Il-qarrej jista', madankollu, ikun jixtieq imur dritt għall-proposti ta' riforma li nixtiequ nressqu, f'liema każ il-qarrejja jistgħu jmorru direttament għat-taqsima 'Objettivi Politiċi'. *(Ara paġna 21).*

Westminster iffriżat

B'xi interruzzjonijiet, Malta ilha demokrazija parlamentari għal seklu. Id-dibattitu dwar is-sistema parlamentari tagħna rarament kien prominenti dibattitu pubbliku. Ħafna drabi kienet materja esklużiva tal-burokrati kolonjali u l-elit politiku, ħafna drabi ta' grupp żgħir mill-elit politiku fdat minn sħabhom biex jinnegozjaw l-aħjar interessi għall-kollegi tal-partit tagħhom.

Għalkemm bla dubju ispirat mit-tradizzjoni ta' Westminster, id-disinn Parlamentari tagħna iffriża maż-żmien u fil-biċċa l-kbira msawwar fuq il-mudell 'wieħed tajjeb għal kulħadd' li r-Renju Unit uża fin-negozjati dwar l-indipendenza ma' għexieren ta' pajjiżi.

It-trasformazzjoni ta' Malta f'Repubblika 10 snin wara l-indipendenza kienet estensjoni loġika ta' dawk id-diskussjonijiet fl-1964 ma kinitx distingwibbli minn proċessi identiċi li għaddew minnhom pajjizi indipendenti fil-Commonwealth fejn Eliżabetta II kienet Kap tal-Istat.

Il-bidliet li ġew adottati fis-snin disgħin introduċew kumitati parlamentari, li jagħtu lid-Deputat funzjoni operattiva barra mill-plenarja u, b'mod partikolari permezz tal-Kumitat tal-Kontijiet Pubbliċi, iżidu l-valur tal-iskrutinju u s-sorveljanza fuq it-tmexxija tal-affarijiet tal-gvern. Dawn ir-riformi ddevjaw ukoll il-linji ta' rappurtar għall-Ombudsman u għall-Awditur Nazzjonali mill-Eżekuttiv għal-Leġiżlattiv, żvilupp imsaħħaħ reċentement bil-ħolqien tal-Kummissarju għall-Istandards fil-Ħajja Pubblika.

Il-qtil ta' Daphne Caruana Galizia kixef id-dgħufija relattiva tal-istituzzjonijiet tagħna u l-ineffikaċja tagħhom meta jkunu meħtieġa biex jirreżistu l-indħil tal-Eżekuttiv, il-firxa żejda tal-poteri tiegħu u l-abbuż. Il-Parlament huwa wieħed minn dawk l-istituzzjonijiet li naqas f'dan ir-rigward.

Ma ninsabu taħt l-ebda illużjoni li t-tfassil istituzzjonali waħdu jista' jsolvi l-problemi li qed niffaċċjaw. Il-biċċa l-kbira tal-kwistjonijiet ġejjin mill-personalitajiet u individwi li għal kwalunkwe raġuni jagħżlu li ma jużawx is-setgħat u l-awtonomija mogħtija lilhom mill-Kostituzzjoni kif teżisti biex jaġixxu fl-interess pubbliku, b'mod partikolari meta dak l-interess jitqies li huwa f'kompetizzjoni, jew f'kontradizzjoni, mal-interessi tal-gvern, tal-partit jew tagħhom infushom.

Madankollu, anke minħabba ż-żmien li għadda, u aħna konvinti li s-sistema Parlamentari tagħna teħtieġ eżami, l-preservazzjoni tal-għanijiet primarji tagħha titlob minna li nfittxu riforma.

Polarizzazzjoni

Mill-1966 'l hawn, ħadd ma ġie elett fil-Parlament f'Malta sakemm ma kkontestax fuq il-lista tal-Partit Nazzjonalista jew tal-Malta Labour Party/Partit Laburista.

Dan mhux neċessarjament kien riżultat ta' sistema parlamentari jew ta' votazzjoni li wasslet lill-votanti lejn żewġ partiti biss. Il-vot singlu trasferibbli kien maħsub biex jiżgura li diversi partiti jiġu eletti fil-Parlament u hekk jiġi mfixkel l-qawmien ta' demagogi li jistgħu jikkontestaw l-awtorità kolonjali. Fl-uniku pajjiż ieħor li juża s-sistema biex jeleġġi Parlament tiegħu, l-Irlanda, il-mudelli tal-votazzjoni jeleġġu diversi partiti f'kull elezzjoni.

Il-vot singlu trasferibbli jippermetti lill-eletturi jagħżlu l-kandidati aktar milli l-partiti; iċ-ċittadini għandhom is-setgħa li jesprimu preferenza għall-kandidati u saħansitra jivvutaw għal kandidati li jikkontestaw ma' partiti differenti. Kien biss fl-1976 li l-kandidati dehru għall-ewwel darba fuq il-karta tal-vot miġbura u identifikati skont lista ta' partit u l-Kostituzzjoni bdiet tirreferi għall-partiti politiċi fl-1987.

Il-kultura politika fil-pajjiż ippolarizzat matul iż-żmien billi kkonċentrat il-voti fuq żewġ partiti politiċi sal-punt fejn l-ostakli kulturali, finanzjarji u operattivi għal kull persuna barra mis-sistema ta' żewġ partiti biex tidħol fil-Parlament kibru u ħonqu kull possibbiltà li t-tendenza tinbidel.

Il-President Sir Anthony Mamo jinawgura l-Kamra tar-Rappreżentanti l-gdida fit-13 t'Awissu 1976. Il-Parlament iltaqa' f'din il-Kamra, li qabel kienet l-Armerija tal-Palazz, sa meta fetaħ l-ewwel bini maħsub apposta għall-Parlament fl-4 ta' Mejju 2015.

Riżultati perversi

Peress li l-kultura politika u l-imġiba tal-votanti nižżlet in-numru ta' partiti politiċi eletti għal tnejn, tfaċċat il-possibbiltà ta' inkonsistenza bejn il-vot popolari kif espress fl-ewwel preferenza tal-vot singlu trasferibbli u r-riżultat finali fl-aħħar għadd tal-votazzjoni meta jimtlew is-siġġijiet kollha disponibbli. Id-disparità bejn l-ewwel u l-aħħar għadd ma sseħħx l-aktar minħabba li l-votanti jeżerċitaw id-diskrezzjoni tagħhom li jesprimu preferenzi minn partit għall-ieħor. Dan rari jiġri u qatt ma jaffettwa b'mod materjali r-riżultat.

Iżda ma' kull għadd, il-voti mhux trasferibbli jintilfu. F'tellieqa mill-qrib, id-differenza hija biżżejjed biex toħloq inkonsistenza fir-riżultati li jagħtu aktar siġġijiet lill-partit li jikseb inqas voti tal-ewwel preferenza.

Kawża aktar ovvja ta' riżultat pervers hija l-'gerrymandering' jew it-tfassil qarrieqi ta' konfini elettorali biex tiġi evitata l-konċentrazzjoni ta' voti li x'aktarx jappoġġaw partit politiku wieħed u b'hekk tinħoloq tendenza li l-voti jippermettu li l-voti għal dak il-partit ma jilħqux il-kwota meħtieġa biex jiġu eletti aktar Membri Parlamentari.

Il-manipulazzjoni intenzjonata tal-konfini elettorali qabel l-elezzjoni tal-1981 wasslet biex partit ma jitħalliex jifforma gvern b'aktar minn 50% tal-voti popolari.

Saru aġġustamenti kwalifikattivi fir-regoli elettorali biex jiġi annullat l-impatt tal-'gerrymandering' permezz ta' bidliet adottati f'żewġ fażijiet qabel u wara l-elezzjoni tal-1987: l-ewwel nett tiddetermina li meta partit jikseb aktar minn 50% tal-voti validi mitfugħa, il-grupp Parlamentari tiegħu jiżdied biex jinkludi mill-inqas membru ieħor aktar mill-partiti l-oħra miġbura flimkien biex jiggarantixxu li l-partit li jirbaħ il-vot popolari jkollu d-dritt li jiggverna. Eventwalment, il-klawżola ġiet aġġustata biex tiggarantixxi il-gvern lill-akbar partit jekk żewġ partiti biss jiġu eletti fil-Parlament, billi jiġi żgurat li l-partit li jirbaħ il-maġġoranza relattiva jkollu maġġoranza assoluta ta' siġġijiet fil-Parlament billi jkollu Deputat wieħed aktar mill-Oppożizzjoni.

Tressaq argument li meta l-maġġoranza garantita ta' siġġu wieħed — f'termini ta' voti mitfugħa li għandha tirrappreżenta — tiswa inqas mill-vantaġġ miksub mill-parti rebbieħa fir-riżultati tal-ewwel preferenza tagħha, ir-riżultat jista' jissejjaħ ukoll 'pervers'. Dan wassal għall-fehma li l-aġġustament kwalifikattiv għandu jiġi aġġustat aktar biex jiggarantixxi lill-partiti politiċi numru ta' siġġijiet fil-Parlament li jkun proporzjonat għall-voti tal-ewwel preferenza li kisbu fil-vot popolari.

Il-partiti politiċi bdew jimmobilizzaw l-appoġġ tal-pubbliku meta sebaħ is-seklu 20. Dan ir-ritratt ta' 'Gran Comizio Popolare' ittieħed fil-wesgħa barra l-Bieb tal-Bombi fil-Floriana nhar il-5 ta' Mejju 1901. *Ritratt: Kollezzjoni Giovanni Bonello.*

1990: Proposti ta' riforma abbandunati

Wara l-elezzjonijiet tal-1987, il-partiti politiċi bdew diskussjonijiet biex jikkunsidraw riforma elettorali li madankollu ġiet abbandunata meta l-Partit Laburista rtira l-appoġġ tiegħu. Il-Gvern ippropona applikazzjoni aktar stretta tal-proporzjonalità tal-votazzjoni nazzjonali dwar l-allokazzjoni tas-siġġijiet fil-Parlament lill-partiti li jużaw il-metodu d'Hondt (xi kultant magħruf bħala l-metodu Jefferson).

Il-Gvern ippropona dak iż-żmien li:

a. trasferimenti bejn kandidati li jappartjenu għal partiti politiċi differenti ma jkunux permessi ħlief meta partit ma jilħaqx 5% tat-total tal-voti validi;

b. fl-ewwel fażi, erba' kandidati biss jiġu eletti minn kull distrett elettorali (minflok ħamsa) abbażi ta' kwota ta' diviżjoni;

c. fit-tieni fażi, kandidat ieħor jiġi elett minn kull distrett elettorali (b'total ta' ħamsa minn kull distrett elettorali) mill-grupp ta' kandidati mhux eletti u bi proċedura maħsuba biex tiżgura li n-numru ta' kandidati eletti għal kull partit politiku jkun daqs in-numru li ġie predeterminat permezz tat-tħaddim tas-sistema D'Hondt.

Il-proposta ma ġietx aċċettata mill-Partit Laburista. Madankollu, peress li l-partit li rebaħ il-maġġoranza tal-voti tal-ewwel preferenza kien garantit iċ-ċwievet għall-awtorità Eżekuttiva, il-partiti politiċi fil-biċċa l-kbira tilfu l-interess li jiżguraw proporzjonalità Parlamentari stretta.

B'mod sinifikanti, din ir-riforma kienet tkun opportunità għal aktar partiti biex jidħlu fil-Parlament minħabba li l-limitu minimu ta' 5%, bħala riżultat tal-metodu d'Hondt effettivament ikun garanzija li dak il-partit li jikseb 5% tal-vot nazzjonali ikun żgurat aċċess għall-Parlament.

Wara l-1966, l-unika darba li kandidati li ma ikkontestawx f'isem il-PN u l-PL kisbu aktar minn 2% tal-voti kien fl-2017 u għalhekk jista' jiġi argumentat li dan ma kienx jagħmel differenza għal partiti minuri. Iżda l-kontroargument huwa li l-imġiba tal-votanti tista' tkun differenti jekk ikunu konxji li l-vot tagħhom ma jkunx 'moħli' jekk il-partit tagħhom ikun jista' jikseb siġġu fil-Parlament jekk votanti tal-istess fehma jammontaw għal 5% tal-popolazzjoni.

Kartolina li tura miġemgħa fi Pjazza San Ġorġ, il-Belt Valletta barra l-Palazz fejn kienet qed tiġi pprokalamata l-Kostituzzjoni tal-gvern awtonomu ta' Malta. Ritratt żgħir: Laqgħa nhar is-7 ta' Ġunju 1919 tal-Assemblea Nazzjoni fi sforz nazzjonali għall-Kostituzzjoni. *Ritratt: Kollezzjoni Giovanni Bonello.*

Nuqqas ta' kunsens għar-riforma

It-tentattivi mill-Kummissjoni Gonzi ippreseduta minn Lawrence Gonzi u li kinenet tinkludi lil Austin Gatt, Pawlu Lia, Wenzu Mintoff u Joe R Grima, maħsub biex jintlaħaq ftehim dwar rappreżentanza proporzjonali fallew. Il-kwistjoni ġiet diskussa bejn l-1994 u l-1996 sakemm in-nuqqas li jintlaħaq kunsens bejn il-partijiet ippospona l-kwistjoni b'mod indefinit.

Demokrazija lokali u reġjonali

Fl-1993 Malta introduċiet muniċipalitajiet eletti direttament. L-elettorat jagħżel Kunsill, effettivament Parlament żgħir elett b'rappreżentanza proporzjonali bl-użu tal-vot singlu trasferibbli. Kull Kunsill jimpjega Segretarju Eżekuttiv, effettivament il-kap tas-servizz ċivili lokali.

Oriġinarjament kull Kunsill kien jeleġġi Sindku, normalment, għalkemm mhux dejjem, il-mexxej tal-grupp ta' maġġoranza li għandu sehem ta' awtorità Eżekuttiva u effettivament imexxi l-gvern tal-muniċipalità.

Dan eventwalment ġie sostitwit bl-għażla awtomatika ta' Sindku bħala l-kandidat mill-maġġoranza bl-akbar numru ta' voti tal-ewwel preferenza, aġġustament għall-STV (Vot Singlu Trasferibbli) mhux differenti mill-aġġustament nazzjonali li jiggarantixxi il-gvern lill-partit bl-akbar numru ta' voti tal-ewwel preferenza. Is-sistema ma tindirizzax sitwazzjonijiet fejn l-ebda partit politiku waħdu ma jkollux maġġoranza ta' siġġijiet fil-Kunsill.

Il-Kunsilli Reġjonali ġew introdotti fis-snin 2010 eletti minn u minn fost il-Kunsillieri fil-muniċipalitajiet.

Programm ta' devoluzzjoni tal-poteri mill-gvern ċentrali għal dak lokali li beda fil-bidu tas-snin 1990 ġie fil-biċċa l-kbira ffriżat minn madwar l-2008 u l-effettività tal-gvern lokali ġiet imfixkla b'riżultat ta' dan.

Fuq: L-ewwel elezzjonijiet lokali f'Malta nhar l-20 ta' Novembru 1992. Ir-ritratt juri l-ftuħ tal-kaxxi tal-voti qabel l-għadd. *Taħt:* Il-kaxxa tal-voti tal-Kunsill Lokali tal-Imdina tasal fiċ-ċentru tal-għadd nhar it-22 ta' Jannar 1994.

Il-Kumitati Parlamentari

Fl-1995 iż-żewġ naħat tal-Kamra qablu li jemendaw l-ordnijiet permanenti biex iwaqqfu kumitati parlamentari permanenti. Din kienet bidla kruċjali li tat lid-Deputati il-possibbiltà li jaħdmu barra mir-restrizzjonijiet tal-plenarja u li jġibu madwar il-mejda esperti, uffiċjali pubbliċi u s-soċjetà ċivili biex jipprovdu argumenti dwar kwistjonijiet diskussi fil-kumitati. Madankollu, intilfu ħafna opportunitajiet biex jiddaħħlu nies minn barra għal dan it-tip ta' djalogu.

Il-bidliet irriflettew l-ambizzjoni għall-attivitajiet Parlamentari barra mill-ambitu dejjaq tad-dibattiti baġitarji u leġiżlattivi billi ħolqu:

- Spazju kollaborattiv ta' interazzjoni u ippjanar tax-xogħol bejn in-naħat kollha tal-Kamra;

- Stadju ta' deliberazzjoni aktar inkluživ fit-tħejjija tal-leġislazzjoni b'mod partikolari f'oqsma kumplessi fejn l-involviment mas-soċjetà ċivili huwa meqjus mill-gvern bħala ta' benefiċċju;

- Aktar skrutinju tal-kondotta tal-gvern b'mod partikolari permezz tal-Kumitat tal-Kontijiet Pubbliċi li huwa mmexxi minn figura għolja mill-Oppożizzjoni.

Fuq: B'kuntrast mal-Kostituzzjoni tal-Indipendenza tal-1964, il-Kostituzzjoni tal-1921 li waqqfet il-Parlament Malti, inbniet bis-sehem sostanzjali tal-Assemblea Nazzjonali li ltaqgħet bejn Frar 1919 u Awissu 1920. *Ritratt: Kollezzjoni Giovanni Bonello.*

Taħt: Protesta t'attivisti tas-soċjetà ċivili barra l-bini tal-Parlament nhar il-25 ta' Novembru 2019. Il-perit tal-bini l-ġdid tal-Parlament, Renzo Piano, iddisinja l-ewwel sular tal-bini bħala spazju trasparent u aċċessibbli biex tibqa' l-atmosfera ta' misraħ miftuħ għas-sehem tal-pubblika. Iżda dawk li kienu qed jipprotestaw inżammu distanza konsiderevoli 'l-bogħol mill-bini tal-Parlament permezz ta' barrikati tal-pulizija.

Sħubija fl-UE

L-integrazzjoni fl-UE wara l-2004 ġabet magħha bidliet profondi għan-nisġa Kostituzzjonali tal-pajjiż, inkluż il-kunċett tagħna tad-demokrazija Parlamentari. Waħda mill-istituzzjonijiet governattivi tal-UE hija l-Parlament Ewropew fejn iċ-ċittadini kollha jeleġġu direttament rappreżentanti f'kamra leġiżlattiva li għandha s-setgħa li tagħmel liġijiet u tiskrutinizza l-funzjonament tal-korpi governattivi Ewropej inkluż l-Eżekuttiv Malti nnifsu.

Filwaqt li jiġi rikonoxxut li hemm kulturi politiċi u drawwiet elettorali diversi fi Stati Membri differenti, l-elezzjonijiet għall-Parlament Ewropew isiru bl-użu ta' sistemi elettorali u ta' votazzjoni differenti sakemm dawn jipprovdu rappreżentanza proporzjonali.

Malta iżżomm il-vot singlu trasferibbli biex teleġġi l-MPE tagħha għalkemm neħħiet id-distretti elettorali billi eliminat mill-bidu r-riskju ta' manipulazzjoni tal-fruntieri elettorali u ippermettiet li s-sistema taħdem permezz tal-għadd kollu tagħha biex teleġġi l-MPE meta tiġi kkunsidrata l-għażla tal-preferenzi kollha tal-votanti.

L-applikazzjoni ta' sistema ta' distrett uniku għandha l-vantaġġ li tagħti rendikont lill-MEP kollha fuq livell nazzjonali. Madankollu jista' jiġi argumentat li l-għaqda ta' Għawdex mal-bqija ta' Malta tnaqqas l-istatus reġjonali partikolari ta' Għawdex li l-Kostituzzjoni tirrikonoxxi bħala reġjun distint u hu meħtieġ li jinżamm separat minn kull distrett elettorali ieħor li jinkludi l-akbar gżira għall-elezzjonijiet nazzjonali.

Bidla oħra hija li l-elezzjonijiet tal-PE huma l-ewwel u s'issa l-uniċi proċessi elettorali iddedikati għall-għażla ta' rappreżentanti għal rwol purament parlamentari.

Il-votanti fl-elezzjonijiet lokali jfittxu li jagħżlu Sindku jew Kunsillier li jqisu li għandhom xi forma ta' awtorità Eżekuttiva jew influwenza mill-qrib fuq l-Eżekuttiv fil-lokalità tagħhom. Il-votanti fl-elezzjonijiet nazzjonali jistgħu jesprimu preferenza bejn il-kandidati tal-partit tagħhom biex jagħżlu min għandu jirrappreżentahom fil-Parlament iżda prinċipalment qed jagħżlu l-gvern li jmiss. Għalkemm huwa probabbli li għalkemm jista' jkun li l-mexxej tal-partit mhux fuq il-karta tal-vot tagħhom, il-votanti qed jivvutaw għal kandidat ieħor, bl-intenzjoni tattika li jwasslu persuna oħra (il-mexxej tal-partit) biex issir Prim Ministru.

Hemm ftit konsegwenzi materjali eżekuttivi fl-għażla tal-Membri tal-PE (għalkemm fit-teorija l-pożizzjonijiet fil-Kummissjoni Ewropea huma influwenzati mir-riżultati Parlamentari, dan huwa biss indirett).

Il-membri tal-PE jiġu eletti f'Parlament differenti ħafna minn Westminster. Il-Kummissjoni u l-Kunsill ipoġġu fil-Kamra Parlamentari iżda huma qegħdin hemm biex iwieġbu l-mistoqsijiet tal-Membri Parlamentari u biex jipparteċipaw fid-dibattiti fuq l-aġenda stabbilita mill-Parlament, fil-waqt li ma jiddeterminawx l-aġenda u lanqas jivvotaw fid-deliberazzjonijiet tal-Parlament. Il-mexxejja tal-partiti politiċi, kbar jew żgħar, għandhom rwol sinifikattiv biex jinnegozjaw u jfittxu kunsens minflok jopponu lil xulxin. Il-President tal-Parlament huwa fih innifsu difensur tal-integrità Parlamentari u rappreżentant tiegħu fir-relazzjoni tiegħu ma' istituzzjonijiet oħra.

Fi kliem ieħor, id-demokrazija ta' Malta m'għadhiex ibbażata esklussivament fuq il-mudell Westminster iżda issa tipparteċipa bis-sħiħ f'mudell kontinentali b'emiċiklu u interazzjoni fil-kamra bejn id-deputati ta' kuluri politiċi differenti ma' istituzzjonijiet eżekuttivi li huma distinti minnu (il-Kummissjoni u l-Kunsill).

L-intenzjoni ċara tal-Kostituzzjoni hija li ld-Deputati li ma jservux bħala ministri jibqgħu barra mill-Eżekuttiv. Il-prattika ġiet dilwita għall-ewwel darba fis-snin 1990 b'liġi li stiednet liż-żewġ naħat tal-Kamra biex jinnominaw Membri Parlamentari biex ikunu fuq bordijiet ta' tmexxija ta' aġenziji pubbliċi. Il-prattika tneħħiet matul l-amministrazzjoni ta' Alfred Sant fl-1997.

Iżda l-amministrazzjoni Joseph Muscat marret l-oppost, l-ewwel bil-ħatra ta' numru sproporzjonat ta' ministri u segretarji Parlamentari u t-tieni billi impjegat b'mod effettiv il-grupp Parlamentari kollu tal-Partit Laburista fir-rwoli amministrattivi, prattika li l-Kummissarju għall-Istandards iddeskriva bħala 'fundamentalment ħażina'. Skont il-Kummissarju, l-iżball jikser il-prinċipju fundamentali tas-separazzjoni bejn il-Leġiżlattiv u l-Eżekuttiv: 'Kif jistgħu l-MP 'backbenchers' jiffunzjonaw b'mod effettiv bħala membri ta' kumitati bħal dawn jekk ikunu dipendenti fuq il-pjaċir tal-gvern għall-għajxien tagħhom? Dan huwa kunflitt ovvju ta' interess.'

Ċelebrazzjonijiet fil-Port il-Kbir tal-Belt Valletta mad-dħul ta' Malta fl-Unjoni Ewropea nhar l-1 ta' Mejju 2004. *Ritratt: Times of Malta.*

Fejn ninsabu llum

Fi ftit kliem, għalhekk:

1. L-imġiba tal-votanti hija polarizzata u kważi esklussivament iddominata mill-PL u l-PN;
2. Malta żżomm it-traċċi simboliċi tal-mudell Westminster;
3. Malta tuża il-vot trasferibbli uniku biex tagħżel ir-rappreżentanti eletti tagħha iżda tivvizzja l-mudell b' garanziji biex tittrasforma l-voti Parlamentari f'plebixxiti ċari għall-Eżekuttiv.

Fil-kuntest preżenti (fis-seħħ mill-2013 meta kważi l-Membri Parlamentari kollha tal-gvern saru membri tal-Eżekuttiv) xi ħaġa li taqleb ir-rwol ta' deputat tal-poplu fir-rwol ta' amministratur.

It-tisħiħ tas-setgħa tar-rappreżentanti eletti fuq il-gvern x'aktarx li ma jkunx prijorità għall-biċċa l-kbira tal-gvernijiet. Hemm eċċezzjonijiet għal dan bil-ħolqien ta' Kunsilli Lokali, Kumitati Parlamentari permanenti u s-sħubija mal-Unjoni Ewropea li inkludew id-dritt ta' parteċipazzjoni fl-elezzjonijiet Parlamentari Ewropej.

Wasal iż-żmien li nerġgħu nfittxu l-motivazzjoni u l-impetu biex ngħinu lil-Leġiżlattiv tagħna tagħmel pass 'il quddiem fis-sellum demokratiku.

Għaliex neħtieġu Parlament?

Dan id-dokument ma jaspirax li jeżawrixxi l-argumenti akkademiċi fid-dibattitu dwar id-demokrazija diretta kontra dik rappreżentattiva. Biżżejjed ngħidu li ħadd ma jargumenta li hija tkun tajba li l-Parlament tagħna isir aktar dgħajjef u inqas rilevanti fil-governanza ta' pajjiżna. Se mmorru bil-kunsens nazzjonali formalment mhux ikkontestat li Malta hija u tixtieq tibqa' demokrazija Parlamentari li tagħżel ir-rappreżentanti tagħha biex jieħdu deċiżjonijiet f'isem il-poplu.

Għalhekk, mhuwiex biżżejjed li Malta tiġi deskritta bħala demokrazija. Malta hija wkoll r-repubblika. Dan ifisser li hemm diversi deċiżjonijiet fit-tmexxija tal-pajjiż li mhumiex u ma jistgħux u m'għandhomx jittieħdu b'rieda popolari.

Hemm deċiżjonijiet ovvji li jaqblu ma' dan. Id-deċiżjoni dwar jekk ċittadin ikunx ħati ta' akkużi ta' qtil miġjuba kontrih titħalla f'idejn il-ġurija tal-pari ta' dak iċ-ċittadin. Iżda hemm proċeduri fil-mod kif jintgħażlu dawk il-pari. Dawk il-proċeduri jżommu 'l bogħod mill-isterija tal-folla li wieħed jista' jargumenta li tkun aktar 'demokratika'.

L-imħallfin jiddeċiedu min minna kiser il-liġi u kif għandhom jiġu ikkastigati jew biex isolvu tilwim b'mod paċifiku bejn iċ-ċittadini ittrattati b'mod ugwali mil-liġi, u meta jieħdu deċiżjonijiet bħal dawn ma jimpurtax dak li jaħsbu l-'poplu' jew il-'maġġoranza'. Il-liġi biss tgħodd.

Il-kunċett li l-imħallfin jew il-prosekuturi jiġu eletti permezz ta' votazzjoni popolari mhuwiex inkonċepibbli. Dan iseħħ f'xi demokraziji maturi għalkemm huwa mudell li jista' jipperikola l-applikazzjoni xierqa tal-liġi u l-indipendenza tal-imħallfin.

Madankollu aħna neleġġu n-nies li jiktbu l-liġijiet li l-imħallfin iridu jużaw biex jiddeċiedu dwarhom. L-imħallfin ma għandhomx is-setgħa li jiktbu l-liġi għalkemm jistgħu jidderieġu l-interpretazzjoni tagħha. Iżda l-imħallfin iridu jissottomettu għall-'intenzjoni tal-leġiżlatur' u huma mistennija fejn it-test tal-liġi nnifsu mhuwiex ċar biżżejjed, biex jikkonsultaw ir-rekords tad-dibattiti fejn il-leġiżlaturi li ipproponew u adottaw dik il-liġi esprimew l-intenzjoni tagħhom.

It-tensjoni li jkollna llum waqt l-għadd tal-voti ma kinitx minn dejjem. Dawn ir-ritratti mis-snin ħamsin juru l-għadd tal-voti fl-iskola tal-Floriana (fuq) waqt li n-nies tistenna barra għall-aħbarijiet (isfel).

L-intenzjoni tal-leġiżlatur

L-evidenza aneddottali, kif ukoll l-esperjenza tal-membri u l-konsulenti tagħna, u d-diskussjonijiet tagħna mal-prattikanti, juru biċ-ċar li maż-żmien qed issir aktar diffiċli biex wieħed jifhem l-intenzjoni tal-leġiżlatur u frankament ir-rekord tad-dibattiti Parlamentari qed isir riżorsa dejjem inqas utli għall-għoti tal-ġustizzja f'pajjiżna.

Dan jiġri għal diversi raġunijiet, li wħud minnhom huma:

1. Il-biċċa l-kbira tal-leġiżlazzjoni fil-pajjiż mhijiex adottata mill-Parlament iżda ippromulgata mill-ministri tal-gvern bl-użu tas-setgħat delegati mogħtija lilhom mill-Parlament biex jkunu jistgħu jsiru l-liġijiet.

2. Id-dibattiti parlamentari spiss ikunu relatati biss indirettament mal-liġi li tkun qed tiġi diskussa. Id-diskorsi interminabbli ħafna drabi huma biss tanġenzjalment rilevanti u indirizzati lil udjenza preżunta indifferenti għall-aġenda li tkun qed tiġi diskussa.

3. Il-membri parlamentari mhumiex appoġġjati minn għarfien espert li jista' jippermettilhom jikkontribwixxu b'mod utli għal dibattitu dwar il-leġiżlazzjoni li spiss irid jinftiehem f'kuntest tekniku. Huma ma għandhomx iż-żmien li jagħmlu riċerka dwar il-kwistjoni, li jqabblu ma' ġurisdizzjonijiet oħra, li jikkonsultaw lill-partijiet ikkonċernati, li jittestjaw l-ideat fi ħdan qafas ta' partit u li b'xi mod jew ieħor jippreparaw ruħhom b'mod materjali għad-diskussjoni. F'dan il-kuntest, id-Deputati ta' spiss jispiċċaw jpoġġu lilhom infushom barra minn kull argument ta' sustanza, u b'hekk jaħlu l-ħin allokat lilhom għal dibattitu bla sens.

Il-fatt li l-imħallfin u l-prosekuturi tagħna ma jiġux eletti direttament ma jfissirx li mhijiex l-aspettattiva Kostituzzjonali li l-qrati jiffunzjonaw fi ħdan qafas demokratiku. Ir-regoli repubblikani tagħna jipprovdu din is-salvagwardja billi jagħtu lill-imħallfin u lill-prosekuturi liġijiet li jaħdmu bihom miktuba, skrutinizzati u riveduti minn persuni li huma eletti għal dan il-għan. Huwa ġust li jingħad li fil-prattika dan mhux qed jiġri aktar, u b'mod serju.

Kontabiltà bil-maqlub

Il-kunċett oriġinali fit-tradizzjoni Kostituzzjonali tagħna ried jiżgura kontabiltà kbira mill-Eżekuttiv lejn il-Parlament.

Il-mudell ta' Westminster li kbirna bih żviluppa matul sekli sħaħ ta' negozjati bejn il-monarkija (l-Eżekuttiv) u interessi oħra interessati fis-soċjetà, fil-bidu il-baronja u, hekk kif kibret il-parteċipazzjoni tal-votanti, il-popolazzjoni f'sens aktar wiesa'. F'dawk in-negozjati, l-Eżekuttiv kien dejjem aktar taħt is-superviżjoni tal-Parlament, sakemm id-distinzjoni bejn il-Gvern tal-Maestà Tiegħu u l-aktar Parlamentari influwenti dabet kompletament.

Għalkemm il-mudell ta' Westminster huwa antik, żviluppat matul is-sekli, magħġun minn gwerer u restawrazzjonijiet u mogħni b'simboliżmu informali, xi kultant bombastiku, huwa eżempju ammirevoli ta' disinn demokratiku. Iżda wkoll minħabba li huwa antik, żviluppat tul is-sekli u riżolt permezz ta' gwerer u restawr, il-mudell Westminster se jegħreq jekk in-negozjati li jżommuh ħaj bejn l-Eżekuttiv u r-rappreżentanti tal-poplu ma jibqgħux jagħmlu progress. Irridu naraw lil hinn mis-simboliżmu u nfittxu r-riformi li għandna bżonn biex niżguraw li l-Gvern Eżekuttiv tar-Repubblika jiġi ridott għas-servizz tan-nies taħt l-iskrutinju tar-rappreżentanti eletti tagħhom.

Dak kollu li writna fl-1964, f'dawn l-aħħar snin naqas milli jiżgura s-setgħa ta' sorveljanza, kontroll, anke sovranità tal-Parlament. F'xi aspetti, il-Parlament ta' Malta sar katidral ċerimonjali fejn il-gvern jilleġittimizza d-diskrezzjoni eżekuttiva tiegħu f'forma legali mingħajr il-kontroll tar-responsabbiltà demokratika.

Għażla indiretta tal-amministraturi

F'demokrazija parlamentari, in-nies ma jagħżlux l-amministraturi tagħhom (bl-istess mod li ma nagħżlux l-imħallfin tagħna). Meta jkun hemm bżonn li jintgħażel Prim Imħallef ma nsejħux votazzjoni nazzjonali u nibdew kampanja. Hija l-istess bħall-għażla ta' Prim Ministru. Il-Prim Ministru ta' Malta mhuwiex elett min-nies. Għalkemm bħala xempju tas-sistema Westminster, il-Prim Ministru huwa Deputat, il-PM jiġi elett biss mill-kostitwenza tiegħu li hija frazzjoni żgħira tal-popolazzjoni votanti tal-gżira.

F'demokrazija parlamentari, l-amministraturi jintgħażlu min-nies li eleġġejna biex jagħżlu f'isimna: Membri Parlamentari. Il-membri parlamentari huma responsabbli lejna għall-għażliet li jagħmlu peress li l-votanti biss jistgħu jkeċċuhom (f'elezzjoni sussegwenti). Il-persuni li jaħtru bħala amministraturi min-naħa tagħhom huma responsabbli lejhom.

Huwa minn din ir-relazzjoni indiretta li irrispettivament minn kemm ikun popolari Prim Ministru, id-dritt tagħhom li jiggvernaw jiġi estiż biss sakemm il-Parlament ikun lest li jippermetti u d-deċiżjonijiet li jieħdu jridu jkunu limitati skont it-termini tal-liġi li jadotta l-Parlament. Dan fil-qafas tal-Kostituzzjoni.

Din il-katina ta' responsabbiltà hija maħsuba biex tiżgura li ma tkunx il-folla għamja li tiggverna. Huwa identiku għall-kunċett li f'demokrazija, persuna suspettata bi qtil ma tiġix ikkundannata jew liberata mill-'poplu' bħall-amnestija mogħtija lil Barabbas b'akklamazzjoni popolari. Minflok, għandna proċeduri biex nirregolaw l-azzjoni demokratika li tgħid li l-Parlamentari eletti demokratikament jaslu biex jiktbu l-liġijiet li l-imħallfin imbagħad jużaw biex jiddeċiedu x'għandhom jagħmlu bil-persuna suspettata bi qtil.

Mhuwiex differenti fil-fergħa Eżekuttiva. Stħarriġ tal-opinjoni pubblika, manifestazzjonijiet politiċi kbar, impenn dirett bejn il-ministri u l-pubbliku jidhru apparentement bħala demokratiċi, iżda jekk iwaqqgħu s-supremazija Kostituzzjonali tal-liġi kif imfassla u issorveljata mill-Parlamentari eletti, allura ma tkun demokratika xejn. It-tiranniji jistgħu jkunu popolari wkoll, jistgħu jmorru tajjeb fl-istħarriġ tal-opinjoni pubblika, jistgħu jiġbdu folol kbar u jistgħu jużaw il-mezzi tax-xandir u l-istrutturi tal-istat biex jikkomunikaw direttament man-'nies'. It-tiranniji għandhom ukoll Parlamenti. Iċ-Ċina, il-Korea ta' Fuq, il-Venezwela, l-Ażerbajġan: kollha għandhom Parlamenti. Iżda l-ebda wieħed minnhom ma jista' jissejjaħ demokratiku.

Kariżma tal-mexxejja

Hekk kif l-influwenza u l-awtorità tal-Prim Ministri kibru fit-tieni nofs tas-seklu 20, naqas ir-rwol effettiv tal-Parlament fis-soċjetà tagħna.

Il-kariżma tal-Prim Ministri hija forza gravitazzjonali profonda li tattira fl-orbita tagħha l-logħob politiku prattiku kollu madwar il-personalità tagħhom. Il-Prim Ministri jew il-kandidati għal dan ir-rwol ma jassorbux biss l-utilità effettiva tal-Parlamenti. Huma jassorbu wkoll il-partiti tagħhom u permezz tagħhom il-kandidati kollha li jikkontestaw għal dik il-partit. Wieħed jivvota għas-Sinjura X jew is-Sur Y iżda wieħed jaħseb fil-mexxej tal-partit meta jagħmel dan.

Din l-esperjenza mhijiex unika għal Malta. Il-mudell Westminster ħafna drabi ma ipproduċiex demokraziji b'saħħithom. Diversi pajjiżi li kisbu l-indipendenza mir-Renju Unit fit-tieni nofs tas-seklu għoxrin komplew isofru kriżijiet demokratiċi profondi, u waqgħu f'tirannija u despotiżmu. Dan ma ġarax kullimkien iżda huwa biżżejjed biex juri li r-rabta mal-mudell ta' Westminster waħedha mhix garanzija ta' sopravvivenza demokratika.

Il-membri tal-ewwel Parlament ta' Malta (Assemblea Leġislattiva u Senat) eletti fl-1921.

'Ġrieden mill-ġobon'

L-argument dwar il- 'kariżma tal-mexxejja' li semmejna jesponi d-diskussjoni dwar id-disinn istituzzjonali għar-realtajiet kulturali u soċjoloġiċi li fihom għandhom jiffunzjonaw dawn l-istituzzjonijiet. Bħala attivisti tas-soċjetà ċivili, aħna ma nistennewx li l-missjoni tagħna tintemm billi nipperswadu lin-nies tal-poter biex jibdlu r-regoli biex irażżnu lilhom infushom. Irridu nindirizzaw b'mod aktar permanenti l-kwistjonijiet tal-kultura politika tagħna li joħolqu l-vulnerabbiltajiet li l-politiċi b'intenzjoni ħażina sfruttaw fil-passat bla ma ffaċċjaw il-konsekwenzi ta' għemilhom.

L-attitudni kulturali tagħna lejn ir-regoli, l-uffiċċju pubbliku u d-drittijiet tiddeforma dibattitu politiku xieraq, tfixkel it-teħid tad-deċiżjonijiet u l-implimentazzjoni tal-politika u tfixkel il-mekkaniżmi maħsuba biex jiggarantixxu l-obbligu ta' rendikont. M'aħniex biss il-prodotti tal-esperjenza kolonjali Brittanika jew it-tradizzjoni Parlamentari ta' Westminster. Aħna veterani ta' tradizzjoni twila ta' sekli ta' awtokrazija fil-biċċa l-kbira benevolenti li ħafna minna huma familjari magħha u li minnha huwa kulturalment diffiċli li nikbru.

Hekk kif l-ewwel President tal-Kummissjoni tas-Servizz Pubbliku kiteb lill-uffiċċju kolonjali ta' Londra dwar l-ewwel regolamenti tal-PSC, li għadhom fis-seħħ illum, 'Se jkollok taħseb bir-reqqa dwar ir-regoli, peress li l-Maltin se jgħaddu minnhom bħall-ġrieden mill-ġobon'.

Ta' bilħaqq irridu niflu r-regoli. Ma nippretendux li għandna t-tweġibiet kollha, iżda ċertament għandna l-mistoqsijiet.

Trażżin eżekuttiv

Il-mexxejja politiċi f'Malta mill-1964 eżerċitaw gradi differenti ta' trażżin fuqhom infushom biex jillimitaw l-azzjoni tagħhom mhux biss bil-prudenza imposta mill-liġi Kostituzzjonali ikkodifikata iżda wkoll bl-aspetti mhux miktuba ta' Kostituzzjoni li jeħtieġu diċenza minn dawk li għandhom l-awtorità li jikkmandaw.

Madankollu tgħallimna li f'Malta, bħal f'postijiet oħra, id-demokrazija u n-normi demokratiċi, u l-preċizjonijiet tad-deċenza u tar-rażan, fil-biċċa l-kbira qed jonqsu. Dan mhux biss minħabba imperfezzjonijiet fit-testi Kostituzzjonali għalkemm it-titjib u l-irfinar ta' dawn jistgħu jgħinu fil-prevenzjoni ta' okkorrenzi ta' deterjorament. Dan huwa dovut ukoll għal nuqqas ta' sodisfazzjon politiku li dejjem jiżdied bl-intermedjazzjoni istituzzjonali tad-demokrazija Parlamentari u s-sens li l-entużjażmu popolari għall-kariżma ta' mexxej huwa biżżejjed għar-rebħ tar-rieda tal-poplu.

Dan huwa simili b'mod inkwetanti għar-retorika ta' demokraziji Ewropej falluti minn inqas minn 100 sena ilu. Dawk it-tiranniji ħarġu mid-demokraziji, sfruttaw id-dgħufijiet tad-disinn istituzzjonali tagħhom, dgħajfu l-utilità tal-korp leġiżlattiv sal-punt li qerduh, iġġustifikaw l-azzjonijiet tagħhom permezz ta' plebixxit jew entużjażmu pubbliku, immexxija 'għan-nies' u billi kissru d-demokrazija b'mod qarrieqi. M'hemm l-ebda raġuni biex naħsbu li qatt ma nistgħu nkunu fil-periklu li nirrepetu l-istess esperjenzi.

Il-punt ewlieni huwa li d-demokrazija Parlamentari rappreżentattiva hija għodda qawwija biex jiġu evitati dawn it-tip ta' ċirkostanzi. Għodda b'saħħitha, iżda mhux garanzija li ma tistax tfalli, għaliex wara kollox Hitler u Mussolini kisbu s-setgħa għalihom infushom b'kunsens Parlamentari qabel ma kisbu appoġġ popolari.

Id-distanza qawwija bejn il-proċess tal-għażla tal-Membri Parlamentari u l-Parlamentari li jagħżlu l-amministraturi, ir-responsabbiltà doppja, is-separazzjoni bejn l-att tat-tfassil tal-liġijiet u l-att tal-implimentazzjoni tagħhom huma garanziji demokratiċi li huma rrappreżentati ħażin mill-populisti bħala ostakli għad-demokrazija. Dawn huma l-aħjar difiża tagħna.

Ritratt: Jon Borg

It-tfittix għal soluzzjonijiet

L-ewwel objettiv tar-Repubblika huwa li l-kwistjoni tar-riforma Parlamentari titpoġġa fuq l-aġenda nazzjonali.

Fl-aħħar 7 snin, Malta esperjenzat kriżi morali u politika l-aktar minħabba n-nuqqas tal-istituzzjonijiet tagħha li jżommu l-Eżekuttiv taħt kontroll. Rajna nuqqasijiet mill-amministrazzjoni pubblika, il-pulizija, is-servizz tal-prosekuzzjoni, il-ġudikatura, il-Presidenza, ix-xandir pubbliku, il-ġurnalisti u s-soċjetà ċivili. Il-Parlament naqas ukoll milli jipprovdi tmexxija, skrutinju u dibattitu politiku produttiv dwar l-avvenimenti li ġraw u li qed iseħħu.

Il-qtil ta' Daphne Caruana Galizia huwa kemm il-qofol ta' dan il-falliment kif ukoll dak li kellu jkun il-kawża tax-xokk li kien jipprovoka sforz nazzjonali għar-riforma.

Repubblika twaqqfet biex tindika dawn in-nuqqasijiet u biex tagħmel pressjoni għal titjib fil-governanza tal-pajjiż. Sinċerament nibżgħu li jekk dawn il-kwistjonijiet ma jiġux indirizzati, Malta tirriskja, fi żmien meta nistgħu tal-inqas nistennew dan, li tinħataf minn populisti jew persuni b'interessi oskuri li jieħdu f'idejhom l-Istat tagħna għall-profitt jew il-benefiċċju tagħhom.

Huwa d-dmir tagħna bħala ċittadini li niżguraw li l-istituzzjonijiet tagħna jkunu mħejjija aħjar kontra r-riskji ta' manipulazzjoni tal-Istat, infiltrazzjoni kriminali, u n-normalizzazzjoni tal-politika tal-estremisti. Huwa d-dmir tal-Parlament, bħal dak tal-qrati, is-soċjetà ċivili, l-istampa ħielsa u l-bqija, li jiddefendina minnhom.

L-inizjattiva tagħna hija maħsuba biex twassal żewġ messaġġi. L-ewwel wieħed hu li l-Parlament mhux qed jiffunzjona kif suppost u li indipendentement mill-azzjoni tal-gvern, nistennew li d-Deputati — kemm tal-gvern kif ukoll tal-Oppożizzjoni, l-Ispeaker, l-Oppożizzjoni, l-amministrazzjoni tal-Parlament, u l-uffiċjali li jirrappurtaw lill-Parlament, jeżaminaw fi sforz pubbliku u miftuħ kif il-qafas Kostituzzjonali eżistenti mhux qed jintuża biżżejjed u kif nistgħu nimmassimizzaw ir-riżorsi legali u kulturali li diġà għandna biex naġġornaw u nġeddu d-demokrazija tagħna.

Ritratt: Times of Malta

Ritratt: Jon Borg

Dan huwa wara kollox l-istess messaġġ li qed infittxu li nwasslu lill-istituzzjonijiet l-oħra kollha bħall-pulizija, is-servizz tal-prosekuzzjoni, il-ġudikatura, il-midja u biex nirriflettu fuqna nfusna bħala attivisti tas-soċjetà ċivili bħala sfida li nagħmlu aktar biex ngħinu nipproteġu u nrawmu d-demokrazija tagħna.

It-tieni messaġġ li nixtiequ nikkomunikaw huwa li t-tiġdid tat-tfassil tal-istituzzjonijiet tagħna, u b'mod partikolari l-Parlament tagħna, jista' jippermettilna, bħala poplu, li niżguraw is-superviżjoni demokratika tal-istituzzjonijiet li jiggvernaw fuqna u li din il-kwistjoni mhijiex il-kompetenza esklużiva tal-politiċi.

Il-persuni li jinsabu fil-Parlament illum huma komdi bl-istatus quo minħabba li l-istatus quo tahom is-setgħa u l-awtorità li jgawdu bħalissa. Naturalment, in-nies li huma fil-gvern għandhom aktar raġuni biex jaraw il-benefiċċju fil-mod kif is-sistema tippermettilhom jirbħu.

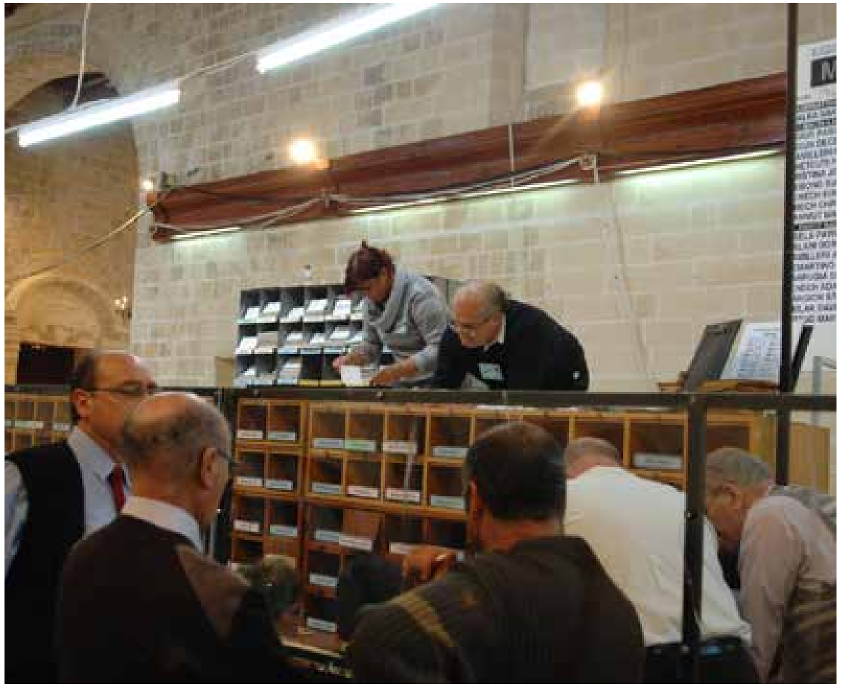

Ritratt: Times of Malta

Iż-żewġ partiti politiċi fil-Parlament huma l-uniċi entitajiet bis-setgħa effettiva li jadottaw il-bidliet li nistgħu nargumentaw għalihom, iżda huma wkoll iż-żewġ entitajiet bl-inqas motivazzjoni biex jagħmlu dan peress li kwalunkwe bidla tirriskja li tikkomprometti l-poter politiku kważi mingħajr xkiel li huma jikkontrollaw.

Madankollu, l-istorja politika ta' Malta mhux dejjem kienet tradizzjoni ta' nies fl-Eżekuttiv li jaħtfu l-poter għalihom infushom. L-introduzzjoni tal-awtoritajiet lokali u reġjonali, il-proċess tal-għoti tal-kompetenza lilhom u, fuq skala ħafna akbar, l-adeżjoni mal-Unjoni Ewropea – li implikat it-trasferiment tal-kompetenza ta' diversi kwistjonijiet ta' governanza mill-gvern nazzjonali għall-istituzzjonijiet Ewropej – kienu esperjenzi radikali fl-istorja tad-demokrazija tagħna fejn in-nies li kienu qed jaħdmu fil-Berġa ta' Kastilja talbu lill-Parlament biex jitteħdilhom poter li kellhom.

Madankollu, jista' jiġi argumentat li d-demokrazija lokali ġiet frustrata u fil-biċċa l-kbira soffokata mill-interessi ċentrali (għall-kuntrarju ta' dawk ibbażati fuq il-lokalità) u tribali tal-partiti politiċi, filwaqt li s-sħubija fl-UE ħolqot opportunitajiet ġodda għall-patroċinju għall-partiti politiċi fil-kariga jew il-wegħda tagħhom għall-partiti li qed jistennew.

L-ebda wieħed minn dawn il-proċessi ta' trasformazzjoni ma kien faċli jew mingħajr kontroversja politika kbira u diviżiva. Madankollu, irnexxielna negħlbu dawk id-diviżjonijiet, filwaqt li żviluppajna kunsens bejn il-partiti wara l-fatt meta d-dibattitu qabel il-fatt ma kienx produttiv.

L-inizjattiva ta' Repubblika hija maħsuba biex twassal il-messaġġ lill-partiti politiċi, b'mod partikolari l-uniċi tnejn li l-kandidati tagħhom ġew eletti bħala Membri Parlamentari mill-1966 'l hawn, li filwaqt li napprezzaw il-valur tagħhom u fuq kollox il-ħtieġa tagħhom biex id-demokrazija tagħna tiffunzjona, ir-regoli tal-logħba demokratika tagħna huma kwistjoni ta' interess għaċ-ċittadini kollha. U ċ-ċittadini għandhom raġunijiet tajbin biex jesprimu nuqqas ta' sodisfazzjon bil-mod kif inhuma l-affarijiet preżentement.

Ma naħsbux li dak li għandna bżonn f'dan il-punt huma xi rtokkaturi zgħar. L-irtokk għandhu it-tendenza li jieħu l-mudell 'l bogħod minn dak li l-mudell kien maħsub li jikseb meta ġie mfassal iżda mhux qrib xi ħaġa mixtieqa jew koerenti b'mod sinifikattiv.

Aħna nargumentaw favur reviżjoni radikali tad-demokrazija Parlamentari tagħna maħsuba biex treġġa' lill-Parlament lura fiċ-ċentru tal-mekkaniżmi demokratiċi tagħna u tiżgura li l-gvern ikun responsabbli lejn il-Parlament aktar milli bil-kontra.

Il-proposti tagħna mhumiex l-unika formula possibbli

Aħna ma nippretendux li sibna l-unika alternattiva possibbli għar-realtà eżistenti. Hemm ħafna lezzjonijiet minn pajjiżi oħra iżda waħda hija universali: m'hemm l-ebda sistema perfetta li waħedha tista' twassal għal Repubblika perfetta jew Unjoni perfetta. Fil-verità, ċerti sistemi huma aktar probabbli li jwasslu għall-erożjoni u l-kollass tad-demokrazija iżda l-ebda sistema fiha nnifisha mhi garanzija aħjar għas-suċċess tad-demokrazija.

F'dan l-ispirtu, nissottolinjaw li m'aħniex marbuta mad-dettall tal-proposti li qed nippreżentaw. Forsi tabilħaqq dak li qed nittamaw li niksbu billi nressqu 'l quddiem dawn il-proposti speċifiċi, minbarra l-fiduċja tagħna li huma ideat li nistgħu niddefendu, huwa li nifhmu li ħarsa ġdida lejn id-demokrazija Parlamentari tagħna hija tabilħaqq possibbli, li jeżistu alternattivi fattibbli u li l-inerzja li wasslitna biex bqajna marbuta għal kważi mitt sena mal-mudell bażiku li rċevejna fl-1921 għal kważi mitt sena tista' ma tkunx l-uniku mod kif nistgħu ngħixu d-demokrazija tagħna fil-mitt sena li jmiss.

Huwa f'dan l-ispirtu li nixtiequ nipprovokaw dibattitu permezz ta' eżami tal-possibbiltajiet li nippreżentaw u diskussjoni dwar l-alternattivi. Nixtiequ nitkellmu mal-President, mal-Parlament, u mal-partiti politiċi fil-Parlament u barra mill-Parlament bit-tama sinċiera li dawn l-entitajiet li għandhom jeżistu indipendentement mill-Eżekuttiv, jidħlu f'din id-diskussjoni mingħajr ma jippruvaw jaqdu l-interess tal-Eżekuttiv.

Nafu li dan huwa diffiċli ħafna f'termini prattiċi. Nafu li l-istess President u Speaker huma huma għażliet tal-Eżekuttiv. Nafu li ż-żewġ partiti politiċi jew isegwu l-ordnijiet tal-Eżekuttiv jew jixtiequ jissostitwixxu l-Eżekuttiv. U nafu li kull organizzazzjoni politika barra l-Parlament tiffaċċja prospetti baxxi ta' elezzjoni li huma stess ikunu xettiċi dwar l-utilità ta' din id-diskussjoni.

Iżda l-opportunità tal-Konvenzjoni Kostituzzjonali li ilha mwiegħda gal żmien twil u l-impenn ta' soċjetà ċivili usa' f'dan id-dibattitu jistgħu forsi jipprovdulna l-okkażjoni f'100 sena li tagħtina d-dritt li nittamaw f' bidla reali.

Dan huwa dak li hija Repubblika. Aħna nimmiraw għal Repubblika ġdida, demokrazija mġedda, impenn imġedded tas-soċjetà ċivili ta' Malta fil-ħidma tal-gvern tal-pajjiż. Jekk ma nistaqsux dawn il-mistoqsijiet, min se jagħmel dan? Jekk ma nipproponux tweġibiet possibbli għalihom, min se jagħmel dan? Jekk ma nagħmlux dan issa, meta?

Repubblika bl-ebda mod ma tħoss li hemm mudell wieħed li jista' jiġi adottat mingħajr difett, jew li huwa neċessarjament aħjar minn alternattivi oħra li jistgħu jiġu ikkunsidrati. Lanqas m'aħna tant inġenwi li nimmaġinaw li xi disinn waħdu jista' jelimina l-inkompetenza, il-korruzzjoni jew il-populiżmu meta d-detenturi ta' karigi pubbliċi jintlaqtu minn wieħed jew aktar minn dawn l-afflizzjonijiet.

Madankollu, aħna naħsbu li wasal iż-żmien li nħarsu lejn it-titjib tal-mudell Parlamentari tagħna, nitgħallmu mill-esperjenzi ta' demokraziji oħra u tagħna stess, u nikkunsidraw soluzzjonijiet ġodda.

Aħna naspiraw għal kunsens wiesa'. Aħna nifhmu li huwa aktar għaqli li nibnu fuq dak li għandna milli nirrinunzjaw għall-wirt demokratiku tagħna, li r-raġonevolezza u l-moderazzjoni jistgħu aktar iwassu għal kunsens u li t-tkabbir sostenibbli tad-demokraziji jinkiseb permezz ta' passi evoluzzjonarji.

Aħna naspiraw għal Parlament effettiv u arranġament tal-bilanċ ta' awtorità li bħalissa jeżisti mal-gvern. Filwaqt li jżomm f'moħħu l-ħtieġa u x-xewqa ta' gvern effettiv, l-Eżekuttiv jeħtieġ biżżejjed trażżin biex jiżgura li l-eċċessi tal-aħħar snin jistgħu jitreġġgħu lura u ma jitħallewx jerġgħu jitfaċċaw.

F'dan l-ispirtu, uħud mill-proposti li ġejjin jieħdu l-forma ta' mudelli alternattivi għal dibattitu matur minn fejn wieħed jagħżel u jiżviluppa f'soluzzjonijiet, sostnuti b'kunsens.

Għanijiet Politiċi

Repubblika tqis li l-opportunità ta riforma fil-Kostituzzjoni, għandha tkun fuq kollox opportunità biex tirriforma l-Parlament ta' Malta. L-għanijiet tal-politika tagħna huma:

1. Li tiġi mtejba u mħarsa l-funzjoni tal-Parlament bħala l-entità li tfassal il-liġijiet fin-nazzjon;

2. Li tiżdied il-kapaċità tal-Parlament li jieħu u jagħti sehmu fit-tfassil u l-addozzjoni tal-liġi Maltija u Ewropea;

3. Li jkun il-forum it-tajjeb għar-rappreżentazzjoni effettiva tal-interessi tal-kostitwenzi, filwaqt li jiżgura rappreżentanza proporzjonali;

4. Li jipprovdi ċarezza u jżomm distinzjoni bejn l-Eżekuttiv u l-Leġiżlattiv;

5. Li jissaħħaħ l-iskrutinju u s-sorveljanza finanzjarja tal-amministrazzjoni; u

6. Li jkollu setgħa jissorvelja r-reklutaġġ fis-servizz pubbliku.

'Ir-Re fil-Parlament'

Il-Kostituzzjoni tagħna tgħid li l-Parlament huwa magħmul mill-President u kamra waħda tad-Deputati. Din il-formula hija waħda mill-kopji tal-mudell Westminster, fih innifsu evoluzzjoni twila ta' sekli biex jinstab bilanċ bejn ir-riforma demokratika u t-tradizzjoni tal-istituzzjonijiet baroniċi.

Il-kunċett li l-President huwa komponent tal-Parlament għandu aktar minn effett simboliku. Dan ifisser ir-restrizzjoni tad-diskrezzjoni kollha tal-Kap ta' Stat quddiem ix-xewqat espliċiti tal-Parlament. Il-President jieħu post ir-Re, jagħti l-kunsens tiegħu għall-liġijiet adottati mill-Parlament mingħajr ebda possibbiltà realistika li jinfluwenza t-tfassil ta' dawk il-liġijiet u jagħti l-ġurament lil dawk magħżula mill-Eżekuttiv, u dan huwa essenzjalment identiku għall-fehma tal-maġġoranza tal-Kamra.

L-esperjenza Ewropea ta' Malta qed tisseparana mill-esperjenza kolonjali tagħna u diġà adottajna emendi kostituzzjonali (fil-każ tal-ħatra ta' membri tal-Ġudikatura) li qed jibdew jagħtu lill-Kap tal-Istat tagħna firxa ta' diskrezzjoni li ma setgħetx tkun immaġinabbli fil-monarkija kostituzzjonali Ingliża kif perċepita tradizzjonalment.

Dan jargumenta li l-Presidenza għandha tkun separata u distinta fil-Kostituzzjoni mill-Parlament biex jiġi żgurat li kwalunkwe diskrezzjoni li tingħata lill-Presidenza tkun responsabbli lejn il-fergħat l-oħra tal-gvern jew, jekk ikun hemm il-ħsieb li titla' 'l fuq minnhom, tkun responsabbli direttament lejn l-elettorat.

Ma nipproponux l-esklużjoni tal-President mill-proroga tal-liġijiet. Bħala Kap tal-Istat, il-President jinkorpora s-setgħat trippli ta' governanza li jagħtu unità lill-apparat tal-Istat.

Il-partit b'appoġġ tal-massa li ddominaw il-politika f'Malta minn dakinhar, ħadu l-forma definittiva tagħhom fis-snin 50. Ir-ritratti juru laqgħat kbar fl-1950 u l-1955 tal-PN (fuq) u tal-MLP (isfel) rispettivament fil-pjazza tas-Siġġiewi

Il-Kummissjoni ta' Venezja kienet argumentat li:

- 'Filwaqt li l-President jista' jaġixxi bħala awtorità morali, huwa ma għandux biżżejjed setgħat biex jaġixxi bħala attur effettiv fis-sistema ta' kontrolli u bilanċi. It-tisħiħ tal-Presidenza u ż-żieda fl-indipendenza tagħha mill-Gvern jistgħu jkunu mod kif jittejbu l-kontrolli u l-bilanċi.

- 'Mill-perspettiva tal-kontrolli u l-bilanċi kostituzzjonali, ikun preferibbli li l-President ikun aktar imbiegħed mill-maġġoranza tal-ġurnata. Il-President jista' jkun kontroll importanti fuq is-setgħat wiesgħa tal-Eżekuttiv. It-tisħiħ tal-President jista' jinkiseb pereżempju bl-elezzjoni tal-President b'maġġoranza kwalifikata fil-Parlament, flimkien ma' mekkaniżmu kontra l-impass. Aktar importanti għall-eżerċizzju indipendenti tas-setgħat tal-President huwa li jista' jitneħħa b'maġġoranza kwalifikata biss.

- 'Il-President għandu jissaħħaħ billi jingħata aktar setgħat ta' ħatra mingħajr l-intervent tal-Prim Ministru, b'mod partikolari fir-rigward ta' ħatriet ġudizzjarji. Barra minn hekk, l-elezzjoni tal-President b'maġġoranza kwalifikata tista' tiġi ikkunsidrata u għandu jkun possibbli li l-President jitneħħa b'maġġoranza kwalifikata biss.'

Repubblika tipproponi għal diskussjoni li:

1. Il-President ma jibqax meqjus bħala parti mill-Parlament, iżda jżomm il-funzjoni li jiffirma Atti tal-Parlament f'liġi. Aħna nipproponu li din il-funzjoni ġġorr aktar piż billi l-President jingħata s-setgħa li jirreferi l-leġiżlazzjoni lill-Qorti Kostituzzjonali biex tiġi żgurata l-kostituzzjonalità tal-leġiżlazzjoni jew biex terġa' tiġi kkunsidrata liġi li tkun ġiet approvata mill-Parlament. It-tieni approvazzjoni parlamentari tal-liġi tkun finali.

2. Il-President ikun mgħammar b'infrastruttura ta' appoġġ li hija taħt il-kontroll tal-President u li hija responsabbli direttament lejh aktar milli lejn l-Eżekuttiv jew il-Parlament.

3. Il-President jiġi elett direttament mill-elettorat għal termini li ma jikkoinċidux mat-termini tal-Parlament. Din il-proposta għandha r-riskji tagħha. Il-kandidati għall-Presidenza, fil-biċċa l-kbira tal-każijiet, jiġu nominati minn partiti politiċi u l-kampanji ser jagħmluha pjuttost diffiċli għal President elett biex eventwalment igawdi rispett mill-partit l-ieħor u jsir simbolu ta' unità nazzjonali. Effettivament dan joħloq ir-riskju ta' 'shadow Chief Executive', 'it-tieni prim ministru', li mhuwiex mixtieq.

   L-elezzjonijiet diretti, madankollu, jipprovdu leġittimità demokratika għall-kariga speċjalment peress li dan jingħata setgħat akbar meta jkun involut mal-Parlament u l-gvern. M'hemm l-ebda argument dommatiku għal dan l-approċċ iżda ħarsa ġenerali lejn id-demokraziji parlamentari Ewropej li direttament jeleġġu l-Presidenti tagħhom biex iservu bħala simboli ta' unità nazzjonali turi li l-leġittimità popolari diretta u l-bini ta' kunsens mhumiex reċiprokament esklussivi.

4. Il-limitu ta' terminu wieħed għall-Presidenza għandu jinżamm.

Separazzjoni tas-Setgħat

Ir-restrizzjoni Kostituzzjonali li l-Membri Parlamentari biss jistgħu jinħatru għandha diversi vantaġġi. Din tiżgura l-kontabbiltà immedjata tal-persuni mogħtija s-setgħa politika lill-votanti u tiżgura li l-mandati tal-ministri jiġu rieżaminati direttament mill-elettorat fi tmiem il-mandat ta' kull Parlament.

Dawn huma vantaġġi li jistgħu jinżammu fir-riformi t-tajba li jindirizzaw l-iżvantaġġi tas-sistema attwali. Il-Ministri tal-gvern jaħdmu għall-pajjiż kollu iżda bħala Deputati, huma jirrappreżentaw biss il-kostitwenzi tagħhom li minnhom ser ifittxu li jerġgħu jiġu eletti. Għalhekk il-kejl tas-suċċess ta' ministru tal-gvern ma jitkejjilx mill-prestazzjoni tagħhom fl-interess nazzjonali iżda mill-prestazzjoni tagħhom fl-interess tal-kostitwenti tagħhom. Dan jagħti lok għal klijenteliżmu rampanti meta l-favuri jiġu rkantati jew saħansitra offruti b'xejn għall-voti.

Il-'klijenteliżmu' ma jiħux biss forma personali. L-għadd sproporzjonat ta' proġetti mwettqa mill-ministri ġol-kostitwenza tagħhom huwa indikatur ieħor ta' preġudizzju kontra prijoritizzazzjoni razzjonali.

In-nuqqas ta' ċarezza attwali bejn l-Eżekuttiv u l-Leġiżlattiv huwa ta' vantaġġ kbir għall-Eżekuttiv għaliex ifixkel l-iskrutinju tal-imġiba tal-ministri. L-appoġġ ta' maġġoranza Parlamentari huwa meħtieġ biex gvern jiffunzjona mingħajr xkiel. Iżda filwaqt li l-governanza u s-sostenibbiltà huma mixtieqa, jekk il-maġġoranza tal-Membri Parlamentari ma jistaqsux mistoqsijiet diffiċli lill-ministri, jikkontestaw id-deċiżjonijiet tagħhom u jissorveljaw il-funzjonijiet tagħhom, il-Parlament ma jkunx qed jaqdi dmiru.

Ritratt: Times of Malta

Il-Kummissjoni ta' Venezja osservat:

- 'Filwaqt li l-House of Commons tar-Renju Unit għandha 650 MP, il-Kamra tar-Rappreżentanti ta' Malta għandha għaxar darbiet anqas Membri Parlamentari. Dan id-daqs huwa, naturalment, spjegat mid-daqs tal-popolazzjoni. Peress li l-Membri kollha tal-Gvern iridu jkunu Membri Parlamentari, il-perċentwal ta' Membri Parlamentari, li għandhom ukoll pożizzjonijiet tal-gvern jew jaħdmu f'kummissjonijiet maħtura mill-gvern, huwa sproporzjonatament ogħla. Din hija kwistjoni ta' separazzjoni tas-setgħat. F'parlament akbar, mhux biss l-oppożizzjoni iżda wkoll dawk li jservu ta' bażi mill-partit fil-gvern, jaġixxu bħala kontroll għas-setgħat tal-Gvern u tal-Prim Ministru. Parlament iżgħar jeħtieġ saħansitra aktar garanziji biex ikun jista' jwettaq ir-rwol tiegħu li jikkontrolla l-Eżekuttiv.

- Dan huwa aggravat mill-fatt li l-Membri tal-Kamra tar-Rappreżentanti jaġixxu bħala Membri Parlamentari 'part-time'. Is-salarji li jiksbu mill-Parlament huma baxxi wisq għall-ħajja ta' llum. Dan ifisser li l-Membri Parlamentari għandhom professjonijiet oħra u jistgħu jqattgħu inqas ħin fuq il-ħidma parlamentari tagħhom, u b'mod partikolari fuq il-kontroll tal-ħidma tal-Gvern. Madankollu, kif meħtieġ mill-Kostituzzjoni, mhux biss hemm 15-il Ministru li huma MP,[64] kważi kwart tal-għadd ta' Membri Parlamentari, ħafna Membri Parlamentari għandhom ukoll kariga f'Korpi oħra Maħtura Uffiċjalment.[65] Is-salarji f'dawn il-korpi (kumitati, kummissjonijiet eċċ.) ħafna drabi huma sostanzjalment ogħla minn dawk tal-Parlament. Minħabba li spiss ikun il-Prim Ministru li jaħtar lill-Membri Parlamentari f'dawn il-korpi, il-possibbiltajiet ta' backbenchers li jikkontrollaw il-Gvern jitnaqqsu serjament jekk id-Deputati jkollhom inċentiv finanzjarju biex ifittxu uffiċċji għad-dispożizzjoni tal-amministrazzjoni li suppost jikkontrollaw. L-awtoritajiet indikaw li d-Deputati part-time, minkejja li jirċievu salarji part-time, mhumiex neċessarjament inqas indipendenti minn dawk full-time, peress li d-Deputati li għandhom biżżejjed dħul minn professjonijit oħra huma aktar indipendenti u inqas dipendenti fuq il-partit politiku tagħhom. Madankollu, il-Prim Ministru li jaħtar Membri Parlamentari għal pożizzjonijiet imħallsa flimkien mas-salarju part-time tagħhom bħala Membri Parlamentari jikkompromettI l-indipendenza tagħhom bħala leġiżlaturi.

- F'diskussjonijiet mad-delegazzjoni tal-Kummissjoni, l-awtoritajiet ressqu l-argument li jekk il-Membri Parlamentari jiġu mġiegħla jċedu l-professjoni l-oħra tagħhom tinbidel in-natura tal-Parlament u, pereżempju, avukati bi kwalifiki għolja ma jibqgħux disponibbli biex joħorġu għall-elezzjoni minħabba li jkollhom iċedu x-xogħol fil-Kabinett tagħhom.'

Repubblika tipproponi għal diskussjoni li:

1. Il-President jaħtar bħala Prim Ministru l-persuna li jemmen li tkun fl-aħjar pożizzjoni biex tifforma gvern li jgawdi l-fiduċja tal-Parlament. L-ewwel preferenza tal-President għandha tkun li jfittex li jimla l-pożizzjoni ta' Prim Ministru b'Membru tal-Parlament. Madankollu, għandu jkun possibbli għall-maġġoranzi Parlamentari li jirrakkomandaw lill-President il-ħatra ta' individwu minn barra l-Parlament għall-pożizzjoni ta' Prim Ministru.

2. Il-Prim Ministru jagħżel bħala ministri tal-kabinett tiegħu kwalunkwe ċittadin ta' Malta u, qabel ma jieħu l-ġurament tal-gvern, il-Prim Ministru jrid jikseb vot ta' fiduċja mill-Parlament.

3. Kwalunkwe Deputat li jinħatar Prim Ministru jew Ministru, jiġi sostitwit fil-Parlament bil-kandidat li jmiss eliġibbli għall-elezzjoni b' 'elezzjoni każwali' skont il-proċedura eżistenti.

4. Il-Prim Ministru u l-Ministri jkunu mistennija jattendu d-dibattiti Parlamentari, b'mod partikolari fejn dawn jikkonċernaw il-Ministeri tagħhom, jipparteċipaw fid-dibattiti, iwieġbu għall-mistoqsijiet Parlamentari u jinvolvu ruħhom bis-sħiħ bħall-Ministri tal-lum. Iżda ma jkunux intitolati li jivvutaw fid-deċiżjonijiet Parlamentari.

5. Membri tal-Parlament li mhumiex Ministri m'għandhomx jaħdmu għall-gvern, kemm jekk bħala impjegati, persuni maħtura, ambaxxaturi, konsulenti, kuntratturi jew oħrajn.

6. L-impjegati tal-gvern jew tas-settur pubbliku li jiġu eletti fil-Parlament għandhom jingħataw leave bla ħlas sa tmiem il-mandat tagħhom.

Ritratt: Times of Malta

Riżorsi adegwati

Anke jekk mhux 'l-ogħla istituzzjoni tal-pajjiż', il-Parlament għandu tal-anqas ikun komparabbli mal-Kabinett tal-Ministri mal-Ġudikatura. Fiż-żminijiet ta' llum ma nistgħux nibqgħu b'Parlament part-time.

Il-funzjonijiet tal-Parlament huma ferm akbar minn dak li l-Membri Parlamentari jistgħu jagħmlu billi jkunu fil-Kamra jew fl-uffiċċji tagħha għal ftit ħin fil-ġimgħa. Barra minn hekk, kumpens inadegwat għad-dmirijiet Parlamentari jattira kunflitti ta' interess, kompromess etiku u jnaffar ċittadini tajbin u kapaċi li sempliċement ma jkunux jistgħu jservu bħala Membri Parlamentari bil-kundizzjonijiet tal-lum.

Id-dibattitu dwar kif għandhom jiġu kkumpensati l-Parlamentari u b'liema termini, ilu għaddej snin sħaħ u meħtieġ sforz biex ikun kemm soluzzjoni biex tissaħħaħ istituzzjoni minn kif inhi bħalissa kif ukoll bit-tama li jiġu attirati aktar nies ta' stoffa għas-servizz Parlamentari.

Id-Deputati għandhom jitħallsu b'mod xieraq biex jistgħu jgħixu b'mod deċenti mill-onorarja tagħhom u biex ikollhom biżżejjed ħin u enerġija li jilħqu l-aspettattivi raġonevoli tal-pubbliku waqt il-qadi ta' dmirijiethom. Dan huwa ferm 'il bogħod minn dak li qed jitħallas illum. Jista' jiġi argumentat li skont regoli ċari u xierqa dwar il-kunflitti ta' interess, id-Deputati mhux bilfors ikunu pprojbiti milli jagħmlu xogħol ieħor. Wara kollox, jekk il-prestazzjoni tagħhom tbati, min iħaddimhom — il-pubbliku — jkun jista' jkeċċihom fl-elezzjoni wara.

Jista' jiġi argumentat ukoll li jekk id-Deputati jiġu mġiegħla jabbandunaw il-professjoni tagħhom jew attivitajiet ekonomiċi oħra ikun aktar diffiċli għall-partiti politiċi li jsibu kandidati xierqa milli jagħtu sehemhom fil-ħajja pubblika.

Qed nesprimu l-preferenza tagħna li l-Parlamentari full-time ma jkollhom l-ebda attività ekonomika oħra. Madankollu, aħna nagħmlu dan waqt li nifhmu li approċċ aktar gradwali għall-professjonalizzazzjoni tad-Deputati jista' jkun meħtieg.

Il-Parlament għandu jingħata s-setgħa li jivvota għalih innifsu għall-finanzjament li jeħtieġ biex jopera b'mod awtonomu fil-qadi ta' dmirijietu. Dan jeħtieġ li jinkludi riżorsi ta' riċerka, legali u konsultattivi li huma separati minn u distinti mir-riżorsi użati mill-gvern.

Il-Kummissjoni ta' Venezja irrimarkat li:

- 'Filwaqt li huwa minnu li f'pajjiż b'popolazzjoni żgħira jista' jkun diffiċli li jimtlew il-pożizzjonijiet pubbliċi kollha b'kandidati xierqa, soluzzjoni tista' tkun bili jiżdiedu b'mod sostanzjali s-salarji tal-Membri tal-Parlament sabiex ikollhom għażla reali li jikkonċentraw fuq il-ħidma parlamentari tagħhom.

- Fattur importanti ieħor għall-kontrolli u l-bilanċi huwa l-appoġġ li l-MP jistgħu jiksbu għal xogħolhom, b'mod partikolari għar-riċerka. Kif inhu l-każ f'pajjiżi oħra, Malta qed tiffaċċja sfidi kumplessi ħafna fis-soċjetà u meta jilleġiżlaw, il-Membri tal-Parlament jeħtieġ li jkunu infurmati biżżejjed biex jagħmlu għażliet importanti għal pajjiżhom. Taħt l-awtorità tal-Iskrivan tal-Kamra tar-Rappreżentanti (l-Artikolu 64 tal-Kostituzzjoni), il-Membri Parlamentari jibbenefikaw mix-xogħol ta' madwar għaxar membri tal-persunal li jistgħu jirriċerkaw għalihom. Barra minn hekk, il-partiti rappreżentati fil-Parlament jirċievu fondi mill-Istat għal tali riċerka. Madankollu, dawn il-fondi jibqgħu taħt il-kontroll tal-partiti. Sabiex ikunu jistgħu jikkontrollaw l-Eżekuttiv, il-Membri Parlamentari jeħtieġu assistenza mill-Parlament. Il-Kummissjoni ta' Venezja, għalhekk, tirrakkomanda li jiżdied il-persunal parlamentari li jista' jassisti lill-Membri Parlamentari f'xogħolhom.

- Attwalment, ir-rwol ta' konsulent fi kwistjonijiet ta' liġi u ta' opinjoni legali, lill-Gvern (u l-Parlament fejn xieraq) huwa dak tal-Avukat tal-Istat. Ir-rwol tal-Parlament bħala kontrollur kritiku tal-politika tal-Gvern jista' jissaħħaħ billi jiġi ikkunsidrat it-twaqqif ta' korp konsultattiv għoli, li jagħti pariri lill-Gvern u lill-Parlament dwar (l-abbozz ta') leġiżlazzjoni u governanza. Meta jipprovdi l-parir indipendenti tiegħu, dan il-korp (li jixbah lill-Kunsill tal-Istat) jista' jiffoka fuq kwistjonijiet bħal:

- jekk l-abbozz ta' liġi huwiex kompatibbli mal-Kostituzzjoni, mal-liġi Ewropea, u mat-trattati (bħall-konvenzjonijiet dwar id-drittijiet tal-bniedem);

- jekk l-abbozz ta' liġi hux qed isegwi l-prinċipji tad-demokrazija u s-saltna tad-dritt;

- jekk l-abbozz ta' liġi huwiex kompatibbli mal-prinċipji ta' leġiżlazzjoni tajba, bħall-ugwaljanza quddiem il-liġi, iċ-ċertezza legali, il-protezzjoni legali xierqa u l-proporzjonalità;

- jekk l-abbozz jistax jiġi inkorporat faċilment fis-sistema legali eżistenti;

- jekk l-impatt finanzjarju tal-abbozz tal-liġi huwiex sostenibbli.

- Jekk tali korp jiġi stabbilit, ammont sostanzjali ta' informazzjoni jkun disponibbli għall-Membri tal-Parlament meta jibdew jiddibattu abbozz ta' liġi. Il-Parlament imbagħad ikun jista' jitlob informazzjoni addizzjonali mill-Gvern b'mod aktar iffokat. Jekk stabbilit, tali kunsill għandu jkollu bażi kostituzzjonali.'

Repubblika tipproponi għal diskussjoni li:

1. Il-funzjoni ta' Deputat issir full-time u kkumpensata b'mod adegwat fuq skala tas-salarji li tkun xierqa għas-servizzi professjonali.

2. Minbarra l-onorarja tagħhom, il-Membri Parlamentari għandhom jiġu ikkumpensati għall-ispejjeż li jagħmlu fil-qadi ta' dmirijiethom inklużi inter alia spejjeż fir-riċerka, l-amministrazzjoni, l-ivvjaġġar, l-assigurazzjoni, it-trasport u affarijiet simili. It-talbiet ta' spejjeż għandhom jiġu mmonitorjati u awditjati b'mod xieraq għall-konformità ma' regoli oġġettivi.

3. Il-partiti għandhom jingħataw riżorsi finanzjarji ddedikati għall-funzjonament tajjeb tal-grupp parlamentari.

4. Il-Membri Parlamentari jċedu kwalunkwe xogħol privat f'impjieg, konsulenza, direttorat jew ieħor matul il-mandat tagħhom. Kwalunkwe parteċipazzjoni azzjonarja jew soċjetà għandhom jew jiġu mħollija jew trasferiti b'mod trasparenti lil trustees.

5. Fi tmiem il-mandat tagħhom, il-Membri Parlamentari għandhom ikunu intitolati għal allowance tranżitorja, ekwivalenti għas-salarju tagħhom, għal xahar kull sena li kienu fil-kariga tagħhom. It-tul massimu ta' din l-allowance għandu jkun ta' sentejn. Meta eks Membru Parlamentari jassumi mandat f'parlament ieħor jew f'kariga pubblika, is-salarju li jirċievi minn din il-funzjoni l-ġdida jitnaqqas mill-allowance tranżitorja. Jekk id-Deputat ikun intitolat simultanjament għal pensjoni tal-età jew tal-invalidità, ma għandux jirċievi t-tnejn, iżda jrid jagħżel waħda jew l-oħra.

6. Kull Deputat għandu jkollu baġit għal żewġ Assistenti Parlamentari kwalifikati biex jagħmlu riċerka u jipprovdu pariri. L-involviment ta' qraba jew persunal mhux kwalifikat ikun ipprojbit.

7. Il-Parlament għandu jkollu konsulent intern bil-funzjoni li jirrevedi testi legali, jikkontrolla l-kwalità tal-abbozzar u t-traduzzjoni u jwieġeb mistoqsijiet ta' natura legali mill-Ispeaker, l-Iskrivan tal-Kamra jew il-Membri Parlamentari.

8. Il-kumitati speċjali u permanenti tal-Membri Parlamentari għandu jkollhom ir-riżorsi biex jirreklutaw konsulenti speċjalisti bi tħejjija għall-inkjesti u r-rapporti tagħhom.

Daqs

Il-Parlament ta' Malta għandu 65 membru, 5 minn kull distrett elettorali, li xi kultant jiżdiedu biex jiġi żgurat li meta żewġ partiti biss jiġu eletti fil-Parlament, il-partit bl-akbar numru ta' voti tal-ewwel preferenza jiġi żgurat maġġoranza Parlamentari.

Jista' jsir l-argument li meta titqies iż-żieda fl-ispejjeż bħala riżultat ta' Parlament full-time u mgħammar aħjar, Parlament ta' dan id-daqs ikun eżagerat għall-ħtiġijiet ta' Malta.

Madankollu, Parlament iżgħar jagħmilha aktar diffiċli għar-rappreżentanti ta' fehmiet ta' minoranza jew ta' interessi minoritarji. Dan mhux xieraq.

Kull Deputat f'Malta jirrappreżenta madwar 4,000 votant. Il-membri Parlamentari l-oħra kollha tal-Istati Membri tal-UE jirrappreżentaw kostitwenzi akbar, qabilna hemm il-Lussemburgu b'madwar id-doppju tal-proporzjon ta' Deputati ma' kostitwenti. Iżda kollha kemm huma jiġu minn pajjiżi akbar. Wieħed jista' jargumenta li l-Parlament Malti mhuwiex inqas impenjattiv minn, ngħidu aħna l-Lussemburgu, is-Slovenja jew il-Latvja, għalhekk ma jistax jaffordja li jkun ħafna iżgħar. Il-Lussemburgu jeleġġi 60 Membru Parlamentari, is-Slovenja 130 u l-Latvja teleġġi 100.

Ma narawx raġunijiet urġenti la biex jiżdied id-daqs tal-Parlament, u lanqas biex dan jitnaqqas.

It-tul tal-mandat

Taħt kundizzjonijiet stabbli, il-mandat li l-Parlament is-setgħa li jagħti jew jirtira l-fiduċja tiegħu fil-gvern huwa ekwivalenti għall-mandat ta' gvern qabel ma l-mandat tiegħu jiġġedded wara elezzjoni.

Is-sistema attwali ta' 'ir-rebbieħ jieħu kollox' iddgħajjef il-kapaċità tal-Parlament li jinfluwenza l-imġiba tal-gvern bejn elezzjoni u oħra. L-istess japplika għal istituzzjonijiet oħra eletti demokratikament bħall-gvern lokali u (taħt dan il-mudell) il-President.

Għalhekk nipproponi diskussjoni dwar dawn it-termini fissi:

1. Il-President: 6 snin
2. Il-Parlament: 5 snin
3. Is-Sindki (u l-Kunsilli Lokali): 4 snin b'elezzjonijiet li jsiru kull sentejn fuq bażi ta' rotazzjoni.

Nipproponu diskussjonijiet dwar dawn ir-rakkomandazzjonijiet:

1. Il-Prim Ministru jirriżenja meta mozzjoni ta' nuqqas ta' fiduċja tiġi approvata mill-Parlament.
2. F'dan il-każ, Il-President għandu jfittex Prim Ministru sostitut li jista' jgawdi maġġoranza fil-Kamra.
3. Il-President jirriżenja jekk maġġoranza ta' żewġ terzi fil-Parlament tadotta mozzjoni ta' nuqqas ta' fiduċja.
4. Din is-sistema tabolixxi wkoll id-diskrezzjoni tal-gvern dwar iż-żmien tax-xoljiment tal-Parlament li issa jkun determinat minn qabel u prevedibbli fil-liġi.
5. L-elezzjonijiet bikrija jissejħu biss wara li l-President ikun sodisfatt li ma jistax jinstab Prim Ministru li jista' jgawdi l-fiduċja tal-Parlament.

Partiti politiċi

Il-partiti politiċi għandhom jiġu stabbiliti fil-Kostituzzjoni, protetti u rregolati b'mod effettiv fil-liġi.

Is-sistema elettorali u r-regoli dwar il-finanzjament tal-partiti politiċi, kif ukoll ramifikazzjonijiet oħra bħar-regolamentazzjoni tax-xandir u r-rwol tal-partiti fil-media, jeħtieġu analiżi separata.

Qed nagħmlu proposti li jistgħu ikunu meqjusa i mhux marbuta direttament mar-riforma Parlamentari. F'dan l-istadju, qed infittxu li nqiegħdu fuq l-aġenda dawn il-kwistjonijiet flimkien mad-diskussjoni dwar ir-riforma Parlamentari.

Il-Kummissjoni ta' Venezja irreferiet għar-rakkomandazzjonijiet li saru mill-Uffiċċju għall-Istituzzjonijiet Demokratiċi u d-Drittijiet tal-Bniedem tal-OSKE wara l-elezzjonijiet ġenerali tal-2017, li qalu:

- 'Biex titrawwem aktar trasparenza u biex is-sistema ta' rappurtar issir aktar effettiva, id-donazzjonijiet lill-partiti u l-entitajiet li huma proprjetarji tagħhom għandhom ikunu soġġetti għal rekwiżiti simili ta' rappurtar u żvelar pubbliku.

- Sabiex tiżdied it-trasparenza u l-votanti jkunu jistgħu jagħmlu għażliet infurmati, l-awtoritajiet jistgħu jikkunsidraw l-introduzzjoni ta' rekwiżit li l-materjali kollha tal-kampanji relatati mal-elezzjonijiet ikun fihom dettalji dwar l-istampar b'informazzjoni dwar l-entità li ordnat u ħallset għall-produzzjoni u l-wiri tagħhom.

- Il-qafas legali elettorali għandu jiġi rieżaminat biex jiġu indirizzati r-rakkomandazzjonijiet tal-OSKE/ODIHR kif ukoll biex tiġi ikkonsolidata u armonizzata l-leġislazzjoni u biex tiġi indirizzata kwalunkwe ambigwità. Ir-riforma għandha titwettaq sew qabel l-elezzjonijiet ta' wara u tinvolvi konsultazzjoni miftuħa mal-partijiet interessati rilevanti kollha.

- Għandha tiġi kkunsidrata l-emendar tal-qafas legali biex b'mod espliċitu jingħata aċċess sħiħ għall-proċess elettorali għall-osservaturi internazzjonali u taċ-ċittadini.

- Biex tissaħħaħ it-trasparenza u tiġi ffaċilitata s-sorveljanza, tista' tingħata kunsiderazzjoni għal rekwiżit li donazzjonijiet 'il fuq minn ċertu ammont isiru biss permezz ta' kont bankarju magħżul. Barra minn hekk, l-awtoritajiet jistgħu jikkunsidraw li jitolbu lill-partiti jirreġistraw id-donazzjonijiet kollha u jnaqqsu l-limitu tal-iżvelar.

- Sabiex tiġi żgurata l-ugwaljanza fost il-kandidati u titrawwem iċ-ċertezza legali, is-setgħa ministerjali li jinbidel il-limitu massimu tal-infiq tal-kandidati tista' tiġi kkunsidrata mill-ġdid. Jista' jiġi kkunsidrat l-aġġustament tal-limitu tal-infiq abbażi ta' forma ta' indiċjar aktar milli ammont assolut.

- Biex tissaħħaħ it-trasparenza, id-dħul u l-infiq relatati mal-elezzjonijiet tal-partiti għandhom isiru pubbliċi ftit wara l-elezzjonijiet. Tista' tiġi kkunsidrata wkoll l-introduzzjoni ta' rekwiżit ta' żvelar dwar id-dħul u l-infiq qabel jum l-elezzjoni.

- Biex titjieb l-effettività tal-proċeduri ta' sanzjonar, l-awtoritajiet jistgħu jikkunsidraw li jirrevedu l-leġiżlazzjoni biex jippermettu lil kwalunkwe persuna tibda proċedimenti ta' ksur ta' finanzjament tal-kampanja mingħajr ir-rikors meħtieġ għall-Avukat Ġenerali jew għall-KE.'

Repubblika tipproponi diskussjoni dwar:

1. Is-siġġijiet li jridu jimtlew bl-elezzjoni jiġu allokati lill-partiti politiċi fi proporzjon mal-voti mogħtija lill-kandidati li jikkontestaw fuq il-lista tal-partit fil-pajjiż kollu (jew f'dik il-parti tan-nazzjon fejn ikunu qed isiru l-elezzjonijiet).'Voti' għal dan il-għan huma l-voti tal-ewwel preferenza mitfugħa f'sistema ta' vot singlu trasferibbli. Dan ifisser li jekk partit politiku f'elezzjoni għall-Parlament jikseb 55% tal-voti nazzjonali, 55% tas-siġġijiet fil-kamra jiġu allokati lil dak il-partit. Is-siġġijiet allokati se jimtlew mill-kandidati skont il-prestazzjoni tal-votazzjoni tagħhom fil-kostitwenzi tagħhom.

2. Partit politiku jrid jikseb limitu minimu ta' 5% tal-vot nazzjonali biex jiġi elett fil-Parlament.

3. Kull partit politiku li jikseb minimu ta' 5% tal-voti nazzjonali jkun garantit numru ta' siġġijiet Parlamentari li jkun proporzjonali għas-sehem tiegħu tal-vot nazzjonali. Dan ifisser li anke jekk l-ebda kandidat għal partit ma jikseb biżżejjed voti waħdu biex jiġi elett minn kostitwenza waħda, jekk il-voti kollha garantiti mill-kandidati għal partit fil-pajjiż kollu jammontaw għal numru suffiċjenti biex jiġi elett Membru tal-Parlament, is-sistema tiżgura li kandidat wieħed ta' dan il-partit ikun elett.

4. Il-partiti politiċi għandhom ikunu ffinanzjati mill-Istat biex iwettqu l-funzjoni tagħhom. Il-finanzjament għandu jiġi allokat skont formula li tqis l-għadd ta' Deputati eletti li jappartjenu għal dak il-partit dak iż-żmien. Madankollu, il-finanzjament għandu jiġi pprovdut b'mod aktar limitat lill-partiti politiċi li ma għandhom l-ebda membru f'kariga eletta dment li dawn il-partiti jissodisfaw kriterji oġġettivi (bħan-numru ta' membri rreġistrati) imfassla biex jipprevjenu l-abbuż.

5. F'sena waħda, id-donazzjonijiet minn kwalunkwe individwu lil kwalunkwe partit politiku li jammontaw b'mod aggregat għal numru akbar minn 4 xhur ta' salarju tal-paga minima nazzjonali jkunu pprojbiti. Il-valur totali ta' donazzjonijiet mogħtija lil kwalunkwe partit politiku minn persuni ġuridiċi mhux naturali ma jistax jaqbeż l-40% tal-finanzjament ipprovdut mill-Istat.

6. Ir-rakkomandazzjonijiet dwar it-trasparenza li saru mill-OSKE għandhom jiġu adottati.

7. Wieħed jista' jargumenta li l-partiti politiċi m'għandhomx ikunu proprjetarji ta' stazzjonijiet tat-televixin u midja oħra. Madankollu, ftit hemm dubju li l-mezzi tax-xandir huma ta' piż kbir fuq ir-riżorsi tal-partiti politiċi u opportunità biex ir-regoli ta' finanzjament iduru magħhom permezz tar-reklamar jew l-ikkuntrattar tal-ħidma tal-gvern. Minbarra kwalunkwe inizjattiva leġiżlattiva, il-partiti politiċi għandhom jirrinunzjaw għall-istazzjonijiet tat-televixin u ta' midja oħra, forsi bi skambju għal 'airtime' regolat fuq is-servizzi tax-xandir pubbliku. Kwalunkwe riforma bħal din għandha tkun akkumpanjata minn riforma mill-qiegħ tax-xandir pubbliku.

8. L-istatuti li jirregolaw l-operat, l-elezzjonijiet interni, l-għażla tal-kandidati, id-dixxiplina u l-proċeduri ta' partit politiku jridu jikkonformaw ma' standards stabbiliti legalment li jiżguraw it-trasparenza, id-demokrazija, il-ġustizzja u l-ġustizzja naturali.

Affarijiet li ma nipproponux li jinbidlu

Is-sistema elettorali u politika tagħna għandha wkoll elementi tajba u b'saħħithom li nittamaw li jiġu ppreservati fi proċess ta' riforma.

1. Il-vot singlu trasferibbli jagħti s-setgħa akbar lill-votanti milli lill-partiti politiċi biex jikklassifikaw kandidati individwali biex jiġu eletti bħala rappreżentanti tan-nies.

2. Id-distinzjoni ta' Għawdex bħala reġjun u għalhekk distrett elettorali apparti huwa fundamentali li jibqa biex tiġi żgurata rappreżentazzjoni adegwata tad-distintività tiegħu.

3. Minkejja ż-żieda ta' setgħat diskrezzjonali limitati ħafna u proċess elettorali kompetittiv li jirrikjedi r-rebbieħa u t-telliefa, aħna nkomplu nistennew li l-President jieħu rwol ta' medjatur bejn il-partiti, jnaqqas d-diviżjonijiet u jiggarantixxi s-supremazija tal-Kostituzzjoni.

Kwistjonijiet oħra

Dan id-dokument jiffoka fuq riformi Kostituzzjonali li jistgħu jġibu lura lill-Parlament fiċ-ċentru tal-proċess tat-teħid tad-deċiżjonijiet. Mhuwiex rieżami sħiħ tar-riformi li huma meħtieġa biex jiġi żgurat li l-Parlament ikun effettiv, effiċjenti u jaħdem bil-potenzjal sħiħ tiegħu. Dawn il-proposti lanqas ma jittrattaw diversi kwistjonijiet oħra fit-tfassil istituzzjonali tagħna li jeħtieġu l-fokus u l-attenzjoni u l-konsiderazzjoni ta' riformi possibbli.

Wara d-diskussjoni proposta minn dan id-dokument, Repubblika qed tippjana li tressaq proposti oħra għal diskussjoni dwar riformi f'diversi oqsma li jinkludu, iżda mhux limitati għal:

- L-ordnijiet permanenti tal-Parlament;
- Ir-regolamentazzjoni tax-xandir pubbliku;
- Ċittadinanza attiva fl-edukazzjoni formali;
- L-għoti tas-setgħa lill-muniċipalitajiet;
- Standards fil-ħajja pubblika;
- Finanzjament għall-midja indipendenti.

Repubblika hija organizzazzjoni tas-soċjetà ċivili rreġistrata bħala persuna ġuridika mar-Reġistratur għall-Persuni Legali u bħala organizzazzjoni mhux governattiva mal-Kummissarju għall-Organizzazzjonijiet Volontarji. Twaqqfet fil-25 ta' Jannar 2019 biex tippromwovi d-drittijiet ċivili, il-ħajja demokratika, is-saltna tad-dritt, il-libertà tal-espressjoni, il-libertajiet personali, l-inklużjoni soċjali, il-konservazzjoni ambjentali, is-sostenibbiltà ekonomika u l-ugwaljanza tal-aċċess, permezz ta' parteċipazzjoni attiva fid-diskors nazzjonali u inizjattivi edukattivi, soċjali u karitattivi[1].

1 https://repubblika.org/statute/
2 Kummissjoni Ewropea għad-Demokrazija permezz tal-Liġi (2018) Opinjoni dwar Arranġamenti Kostituzzjonali u Separazzjoni tas-Setgħat u l-Indipendenza tal-Ġudikatura u l-Infurzar tal-Liġi, https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD (2018) 028-e
3 https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2018)028-e
4 https://ec.europa.eu/malta/sites/malta/files/st92_report-repmt_v2.pdf
5 Meta l-votanti ma jesprimux biżżejjed preferenzi biex ikomplu jagħmlu l-vot tagħhom utli jew inaqqsu l-preferenzi tal-vot tagħhom meta l-votazzjoni ssir invalida.
6 https://www.um.edu.mt/__data/assets/pdf_file/0008/207782/white1990.pdf
7 Il-leġiżlaturi li jużaw din is-sistema jinkludu dawk tal-Albanija, l-Angola, l-Arġentina, l-Armenja, l-Aruba, l-Awstrija, il-Belġju, il-Bolivja, il-Brażil, il-Burundi, il-Kambodja, il-Kapo Verde, iċ-Ċilì, il-Kolombja, il-Kroazja, ir-Repubblika Ċeka, id-Danimarka, ir-Repubblika Dominikana, it-Timor tal-Lvant, l-Ekwador, El Salvador, l-Estonja, Fiġi, il-Finlandja, il-Gwatemala, l-Ungerija, l-Iżlanda, Iżrael, il-Ġappun, il-Lussemburgu, il-Moldova, Monako, il-Montenegro, il-Możambik, in-Netherlands, in-Nikaragwa, i-Maċedonja ta' Fuq, il-Paragwaj, il-Perù, il-Polonja, il-Portugall, ir-Rumanija, San Marino, is-Serbja, l-Iżlovenja, Spanja, l-Isvizzera, it-Turkija, l-Urugwaj u l-Venezwela. Is-sistema intużat ukoll għas-siġġijiet "top-up" fil-Parlament Skoċċiż, fil-Parlament ta' Wales u fl-Assemblea ta' Londra; f'xi pajjiżi għall-elezzjonijiet għall-Parlament Ewropew; u matul l-era tal-Kostituzzjoni tal-1997 biex jiġu allokati siġġijiet Parlamentari fit-Tajlandja mill-lista ta' partiti.
9 "Kwota" tfisser in-numru ta' voti validi mitfugħa diviż bin-numru ta' siġġijiet li jridu jimtlew b'żieda ta' 1.
10 https://www.um.edu.mt/__data/assets/pdf_file/0003/207786/gonzi01.pdf
11 https://www.um.edu.mt/projects/maltaelections/stvsystem/problems
12 https://www.maltatoday.com.mt/news/national/45479/the_high_cost_of_keeping_government_mps_happy#.X7DpXVko-qA
13 https://standardscommissioner.com/commissioner-reiterates-that-it-is-wrong-to-give-government-jobs-to-backbench-mps/
14 Il-Kummissarju hawnhekk jirreferi għall-kumitati Parlamentari permanenti li jissorveljaw il-funzjonijiet Eżekuttivi bħall-Kumitat tal-Kontijiet Pubbliċi u l-Kumitat Permanenti għall-Ħatriet Pubbliċi.
15 L-istati tal-UE li jeleġġu direttament lill-Kap ta' Stat mhux eżekuttiv tagħhom: l-Awstrija, il-Bulgarija, il-Kroazja, ir-Repubblika Ċeka, il-Finlandja, l-Irlanda, il-Litwanja, ir-Rumanija, is-Slovakkja u s-Slovenja. Ċipru jeleġġu President Eżekuttiv. Franza, il-Polonja u l-Portugall għandhom sistema Premier-Presidenzjali. Kapijiet ta' Stat mhux eżekuttivi huma eletti indirettament fl-Estonja, il-Ġermanja, il-Greċja, l-Ungerija, l-Italja, il-Latvja u Malta filwaqt li l-kapijiet ta' stat tal-Belġju, id-Danimarka, il-Lussemburgu, in-Netherlands, Spanja u l-Isvezja huma magħżula fuq il-prinċipju ereditarju.
16 Ir-rekwiżit ma għandux japplika għall-ishma miżmuma f'kumpaniji ikkwotati fil-borża fejn l-ishma jammontaw għal inqas minn 5 % tal-valur totali tal-parteċipazzjoni azzjonarja.
17 Rapport Finali tal-Missjoni ta' Valutazzjoni Elettorali tal-OSKE/ODIHR (2017). https://www.osce.org/files/f/documents/3/4/348671.pdf

repubblika

A CIVIL SOCIETY MOVEMENT

Pjazza tal-Knisja, Mqabba MQB1011 · MALTA
www.repubblika.org
facebook.com/repubblika
@repubblikaMT

repubblika

A CIVIL SOCIETY MOVEMENT

RIFORMA GĦALL-PARLAMENT TA' MALTA